

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΔΙΠΜΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ: Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ

Θέμα εργασίας:

Έμφυλες και ηλικιακές ταυτότητες στην τηλεοπτική σειρά «Μην Αρχίζεις τη Μουρμούρα»: Μια διδακτική πρόταση κριτικού γραμματισμού για μαθητές/τριες δημοτικού με βάση το μοντέλο των πολυγραμματισμών

Gender and age identities in the television series «Don't Start Murmuring» and a teaching proposal of critical literacy for primary students based on the model of multiliteracies

Φοιτήτρια: Καταχιώτου Σουλτάνα

Επιβλέπουσα: Γεωργάλου Μαρία

Εξεταστική Επιτροπή:

Γεωργάλου Μαρία

Ντίνας Κωνσταντίνος

Γρίβα Ελένη

Ιανουάριος, 2023

Copyright © Καταχιώτου Σουλτάνα, 2023

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	6
1. Θεωρητικό πλαίσιο	7
1.1 Ορισμός της ταυτότητας	7
1.2 Η ταυτότητα στην εφαρμοσμένη γλωσσολογία.....	9
1.3 Γλώσσα και κατασκευή ταυτότητας	10
1.4 Γλώσσα και ηλικιακή ταυτότητα	12
1.5 Γλώσσα και έμφυλες ταυτότητες	12
2. Προκαταλήψεις και στερεότυπα με βάση τις ταυτότητες	14
2.1 Προκαταλήψεις, στερεότυπα και κοινωνική ταυτότητα	14
3. Κείμενα μαζικής κουλτούρας και εκπαίδευση	17
3.1 Κείμενα μαζικής κουλτούρας και εκπαιδευτική διαδικασία	17
3.2 Διδακτική αξιοποίηση των ΚΜΚ.....	18
4. Κριτικός γραμματισμός και το μοντέλο των πολυγραμματισμών	19
4.1 Κριτικός γραμματισμός.....	19
4.2 Πολυγραμματισμοί.....	21
5. Μεθοδολογία.....	22
5.1 Κειμενικό υλικό	22
5.3 Μεθοδολογία της διδακτικής πρότασης	24
Στοχοθεσία και παιδαγωγικά μοντέλα εφαρμογής	24
6. <i>Μην αρχίζεις τη μουρμούρα</i> – Ανάλυση	25
6.1 Μαρίνα και Ηλίας.....	25
6.2 Βούλα και Μηνάς	32
6.3 Βάσω και Χάρης.....	37
7. Διδακτική πρόταση	43
7.1 Σύγχρονες προσεγγίσεις	43
7.3 Σχεδιασμός δραστηριοτήτων.....	44
Το Σχέδιο.....	44
Συμπεράσματα.....	48
Βιβλιογραφία.....	49
Παράρτημα.....	59

Περίληψη

Στόχος της εργασίας είναι η προσέγγιση κειμένων μαζικής κουλτούρας και η αξιοποίησή τους στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος. Πιο συγκεκριμένα, διερευνάται και αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο καλλιεργούνται και προσεγγίζονται οι έμφυλες και ηλικιακές ταυτότητες μέσα από τον τηλεοπτικό λόγο της σειράς «Μην Αρχίζεις τη Μουρμούρα» που προβάλλεται από τον τηλεοπτικό σταθμό του Άλφα. Με τη μελέτη των γλωσσικών επιλογών των πρωταγωνιστών/στριών της σειράς επιδιώκεται να αναλυθούν τα μηνύματα που αναπαράγονται για τις έμφυλες και ηλικιακές ταυτότητες σε ένα δημοφιλές μέσο όπως η τηλεόραση. Βάσει της ανάλυσης, προτείνεται ένα πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού, βασισμένο στο μοντέλο των πολυγραμματισμών, για μαθητές/τριες δημοτικού.

Τα κείμενα μαζικής κουλτούρας συνιστούν ένα χρήσιμο εργαλείο για την γλωσσική διδασκαλία σε μια εποχή που η κοινωνία συνεχώς μεταβάλλεται και η κριτική σκέψη θεωρείται αναγκαίο προσόν για τους μαθητές και τους πολίτες. Μέσω αυτών η επεξεργασία της γλώσσας οδηγεί στον εντοπισμό στερεοτύπων και προκαταλήψεων που είναι παγιωμένες στην ελληνική κοινωνία. Μια τέτοια περίπτωση είναι η κατασκευή και η αναπαραγωγή έμφυλων και ηλικιακών ταυτοτήτων οι οποίες με αφορμή τα πολυτροπικά κείμενα μπορούν να αποδομηθούν.

Λέξεις κλειδιά: γλωσσική ποικιλότητα, ταυτότητα, έμφυλες και ηλικιακές ταυτότητες στερεότυπα, προκαταλήψεις, κείμενα μαζικής κουλτούρας, κριτικός γραμματισμός, πολυγραμματισμοί.

Abstract

The aim of this paper is to approach mass culture texts and utilize them effectively in the teaching of the language course. More specifically, an attempt is made to investigate and analyze the way in which gender and age identities are cultivated and approached through the television discourse of the Greek TV series "*Don't Start Murmuring*", broadcasted by Alpha TV channel. By studying the language choices of the leading actors of the series, an attempt is made to analyze the messages reproduced about gender and age identities in a popular medium such as television. Based on the analysis, a critical literacy teaching proposal for primary school students is presented, drawing from the multiliteracies model.

Mass culture texts are a useful tool for language teaching at a time when society is constantly changing and critical thinking is considered a necessary skill for students and citizens. Through them, the processing of the language leads to the identification of stereotypes and prejudices that are consolidated in Greek society. One such case is the construction and maintenance of gendered identities that can be deconstructed through multimodal texts.

Key words: linguistic diversity, identity, gender identities, age identities, stereotypes, prejudices, mass culture texts, critical literacy, multiliteracies.

Εισαγωγή

Η τεχνολογική πρόοδος και οι μεταβολές της κοινωνίας έχουν επηρεάσει και την εκπαίδευση, η οποία θα πρέπει να προσαρμοστεί στις νέες ανάγκες της κοινωνίας, προκειμένου οι μαθητές/τριες να αποκτήσουν αποτελεσματικότερη μάθηση. Σε αυτό το πλαίσιο και η διδασκαλία των κειμένων μαζικής κουλτούρας μπορούν να συμβάλουν στην προετοιμασία των μαθητών/τριών για τον πολύπλοκο κόσμο της κοινωνίας. Με την καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού οι μαθητές/τριες εκπαιδεύονται να διαχειρίζονται τα διάφορα πολυτροπικά κείμενα (Kress & van Leeuwen, 2001).

Παρατηρείται, λοιπόν, η τάση για προσέγγιση της ποικιλότητας στη γλώσσα, αφού μέσω των κειμένων μαζικής κουλτούρας (τηλεοπτικά προγράμματα, διαφημίσεις, κινηματογραφικές ταινίες, μουσικές επιλογές, διαδικτυακά κείμενα) προβάλλονται καθορισμένες απόψεις που αφορούν τη γλώσσα και την κοινωνική πραγματικότητα (Στάμου, 2012: 19).

Η παρούσα εργασία μελετά την παρουσίαση των κοινωνιολέκτων σε σχέση με το φύλο σε κείμενα μαζικής κουλτούρας. (Σαλιτίδου & Στάμου, 2018: 879). Αφορμή στάθηκε η δημοφιλής τηλεοπτική σειρά "Μην Αρχίζεις τη Μουρμούρα". Στην οποία παρατηρήθηκε ότι οι σεναριογράφοι κατασκευάζουν ενδιαφέρουσες έμφυλες και ηλικιακές ταυτότητες για τους πρωταγωνιστές και τις πρωταγωνίστριες μέσα από τον μυθοπλαστικό τους λόγο. Βάσει της ανάλυσης ταυτοτήτων στη συγκεκριμένη σειρά ακολουθεί διδακτική πρόταση κριτικού γραμματισμού, βασισμένη στο μοντέλο των πολυγραμματισμών, για παιδιά δημοτικού.

Η εργασία ξεκινά με το θεωρητικό πλαίσιο όπου γίνεται αναφορά στο ρόλο της ταυτότητας, των στερεοτύπων, στα κείμενα μαζικής κουλτούρας και τον κριτικό γραμματισμό. Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο προσεγγίζεται η έννοια της ταυτότητας και η θέση της στην εφαρμοσμένη γλωσσολογία, καθώς και η σύνδεση της γλώσσας με την κατασκευή της ταυτότητας, της ηλικιακής ταυτότητας και τις έμφυλες ταυτότητες. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που συνοδεύουν την κοινωνική ταυτότητα και τις έμφυλες ταυτότητες. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η σχέση των κειμένων μαζικής κουλτούρας με την

εκπαίδευση και στο τέταρτο προσεγγίζονται οι έννοιες του κριτικού γραμματισμού και του μοντέλου των πολυγραμματισμών. Ακολουθεί στο πέμπτο κεφάλαιο η ανάπτυξη της μεθοδολογίας της έρευνας και στη συνέχεια το ερευνητικό κομμάτι, όπου γίνεται ανάλυση των χαρακτήρων του Μην αρχίζεις τη Μουρμούρα με το σύστημα των πολυγραμματισμών αξιοποιώντας το συνθετικό μοντέλο της Στάμου (2020) για την κατασκευή ταυτοτήτων στον λόγο. Τέλος, η εργασία παρουσιάζει μια διδακτική πρόταση για μαθητές/τριες της Ε΄ τάξης του δημοτικού σχολείου με βάση το μοντέλο των πολυγραμματισμών.

1. Θεωρητικό πλαίσιο

1.1 Ορισμός της ταυτότητας

Η ταυτότητα ως έννοια διαθέτει πολλές διαστάσεις. Η χρήση της περιλαμβάνει την προσπάθεια να αναλυθούν πολλά και ετερόκλητα αντικείμενα από τον τρόπο που δομείται η προσωπικότητα μέχρι την στάση που υιοθετούν ολόκληροι λαοί. Πρόκειται για την ταυτότητα που οι διαστάσεις της οδηγούν είτε σε ένα άτομο είτε σε μια ομάδα είτε σε ολόκληρη την κοινωνία χωρίς να διαχωρίζονται οι ενέργειες που λαμβάνουν χώρα σε καθένα από τα παραπάνω επίπεδα (Δραγώνα, 2007).

Όπως αναφέρει ο Παπαρίζος, (1999) η ταυτότητα έχει πολλές πλευρές και σημασίες. Συνιστά μια σχέση με τους συνανθρώπους και τη φύση βασισμένη στην ψυχοκοινωνική διάσταση, μια σχέση η οποία έχει αποκρυσταλλωθεί αλλά μεταβάλλεται ιστορικά, αφού συγκροτείται από διαμορφωμένες αντιλήψεις, σκέψεις και πράξεις ή από βιωματικές και πρακτικές παραστάσεις. Στοιχεία τα οποία αποδίδονται στον εαυτό του καθενός χωριστά και συντελείται η αναγνώριση τους από τα υπόλοιπα μέλη της ίδιας κοινωνίας.

Η ταυτότητα συνιστά τη συνολική εικόνα που παρουσιάζει ένα άτομο σε σχέση με τις απόψεις, τις αντιλήψεις και τα συναισθήματα που συνδέονται με την ύπαρξη του εαυτού (Παπαδημητρίου, 2012). Πιο συγκεκριμένα, η ταυτότητα συνδέεται με την ικανότητα του ατόμου να προχωρά στην παρατήρηση του εαυτού του μέσω του αναστοχασμού (Στόγιος, 2006).

Η ατομική ταυτότητα δεν κληροδοτείται από κανέναν αλλά σχετίζεται με την αλληλεπίδραση και την επικοινωνία με τους συνανθρώπους και μέσω αυτών

συντελείται η εξέλιξη και η διαμόρφωση της. Υπάρχει διάκριση μεταξύ συνειδητής και μη συνειδητής ταυτότητας. Η μία συνδέεται με την επίδοση του ατόμου στο γνωστικό τομέα και η άλλη με την ασυνείδητη υιοθέτηση συμπεριφορών και στάσεων από το άτομο (Αντωνοπούλου, 2011).

Προκειμένου το άτομο να κατορθώσει να ανταποκριθεί στις ανάγκες του περιγυρου δημιουργεί μία ταυτότητα η οποία μπορεί άλλοτε να θεωρηθεί ότι ευθυγραμμίζεται και άλλοτε ότι αποκλίνει σε σχέση με τους ρόλους που επιτάσσει η κοινωνία και με τα πρότυπα που προβάλλει (Bruner, 2004). Ο πυρήνας της ταυτότητας του ατόμου συγκροτείται μέσω της εσωτερίκευσης ιδεών και στάσεων οι οποίες διατυπώνονται από άτομα που έχουν εξέχουσα θέση στη ζωή του ανθρώπου (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011).

Η οικοδόμηση της ταυτότητας του ατόμου συντελείται σταδιακά από την αρχή της ζωής του μέχρι και τα εφηβικά χρόνια και συνεχίζει να διαμορφώνεται και κατά την ζωή του ως ενήλικα. Οι πράξεις και οι συναλλαγές τις οποίες χρησιμοποιεί στην κοινωνική του ζωή είναι απόρροια της ψυχολογικής του κατάστασης η οποία συγκροτείται από την εικόνα του ίδιου του ατόμου για τον εαυτό του και τα πιστεύω του (Δραγώνα, 2007).

Η ταυτότητα είναι κατασκεύασμα της διαρκούς αλληλεπίδρασης του ατόμου με τον κοινωνικό περίγυρο. Η αλληλεπίδραση ασκεί έντονη επιρροή στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του ατόμου και σταδιακά της υιοθέτησης της ταυτότητας του. Η ενεργή συμμετοχή του ατόμου στη διαμόρφωση και εξέλιξη της ταυτότητας του συντελείται μέσω της συμβολικής ερμηνείας των ενεργειών των άλλων ανθρώπων (Αντωνοπούλου, 2011). Η απόρριψη ή η αποδοχή και η αναγνώριση της ταυτότητας είναι προϊόν της ισορροπίας μεταξύ της ταυτότητας του ατόμου και των προσδοκιών για τον εαυτό του. Η αποδοχή της ταυτότητας συντελεί αποφασιστικά στην ανάπτυξη του ατόμου σε ψυχολογικό, συναισθηματικό και γνωστικό επίπεδο, αντίθετα η απόρριψη επιδρά αρνητικά στην ψυχολογική και συναισθηματική του κατάσταση (Στόγιος, 2006).

Με βάση την άποψη του Poole η ταυτότητα συνιστά μια διαδικασία μέσω της οποίας δομείται η κοινωνική προσωπικότητα. Η συγκεκριμένη διαδικασία αποτελεί « δημόσια ηθική σταδιοδρομία με υποδηλώσεις υπεύθυνης δράσης και νομικών δικαιωμάτων, την οποία θεωρεί ότι αναπτύσσεται κατά τη μέση παιδική ηλικία» (Jenkins, 2007). Η κατασκευή της ατομική ταυτότητας λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο της ομαδικότητας.

Μόνο αν ερμηνευτούν οι κοινωνικές σχέσεις και ο ρόλος τους στη διαμόρφωση της ταυτότητας θα μπορέσει να προσεγγιστεί ως έννοια. Μάλιστα, επειδή στις σύγχρονες κοινωνίες επικρατεί η τάση της δημιουργίας πολλών και ποικίλων ομάδων στις οποίες συμμετέχουν τα άτομα, οι αναφορές περιλαμβάνουν τον όρο ταυτότητες και όχι ταυτότητα (Δραγώνα, 2007).

Σύμφωνα με τον Jenkins (2007) υπάρχουν δύο διαφορετικές ψυχολογικές διαδικασίες που καθορίζουν την κατασκευή της ταυτότητας. Η μία είναι η προσωπική και η άλλη η κοινωνική. Ωστόσο, τα ιδιαίτερα στοιχεία που είναι καθοριστικά για ένα άτομο οι συνήθειες, οι ηθικές αναστολές και οι επιθυμίες του αποτελούν τμήματα της μοναδικής του προσωπικότητας. Έτσι, το άτομο κατασκευάζει διαφορετικές ταυτότητες αντίστοιχες με την εκάστοτε εσωτερική του κατάσταση ή σε σχέση με πώς αλληλεπιδρά με το κοινωνικό περιβάλλον του. Άλλωστε, για να καθοριστούν η συλλογική και η ατομική του ταυτότητα χρειάζεται η αλληλόδραση.

1.2 Η ταυτότητα στην εφαρμοσμένη γλωσσολογία

Η εφαρμοσμένη γλωσσολογία τα τελευταία χρόνια μελετά την ταυτότητα ως χρήσιμο εργαλείο στο ερευνητικό της πεδίο. Κύριος στόχος είναι η κατανόηση της σχέσης του ανθρώπου με τον κόσμο και τους άλλους ανθρώπους και του τρόπου που αυτό γίνεται πράξη μέσα από τα σημειωτικά μέσα.

Σε αυτό το πλαίσιο, η διατύπωση ενός ορισμού της ταυτότητας συνιστά δύσκολο εγχείρημα. Κι ενώ στην παλαιότερη εποχή η ταυτότητα οριζόνταν ως μια σειρά από σταθερά στοιχεία που είχαν προκαθοριστεί και ήταν επηρεασμένα από πολιτισμικά και βιολογικά χαρακτηριστικά της εποχής (Bucholtz, 2003), στη σύγχρονη εποχή η δόμηση της ταυτότητας θεωρείται κίνηση περίπλοκη και αλληλεπιδραστική σε μια κοινωνία που συνεχώς μεταβάλλεται (Duff, 2012). Όπως υποστηρίζει ο Norton (2013:45) η ταυτότητα ως έννοια συνδέεται με την αντίληψη του ατόμου για τη σχέση του με τον κόσμο και τον τρόπο που αυτή συγκροτείται στο χωροχρονικό πλαίσιο.

Ένα μεγάλο ποσοστό των ερευνών καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το υποκείμενο προχωρά συχνά στη διαπραγμάτευση της ταυτότητας του με τη γλώσσα (Blackledge, Creese, et al., 2008· Blommaert & Varis 2013). Με τη γλώσσα μάλιστα, μπορεί να

μετατραπεί σε μια περιοχή όπου η ταυτότητα μπορεί να ενεργοποιηθεί και να κατασκευαστεί (Pavlenko & Blackledge 2004). Σε αυτό το πλαίσιο γίνεται αντιληπτό ότι η ταυτότητα επηρεάζεται εκτός από τον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο και από τον τοπικό και παγκόσμιο πολιτισμό όπως αυτός εκφράζεται μέσω της γλώσσας (Bucholtz & Hall, 2005).

1.3 Γλώσσα και κατασκευή ταυτότητας

Η ταυτότητα έχει δύο όψεις την ατομική και τη συλλογική. Από αυτές, η συλλογική ταυτότητα και η αποδοχή της συνδέονται με τον αυτοπροσδιορισμό του ατόμου και την αναγνώριση ότι αποτελεί μέλος της κοινωνίας (Baggioni & Kasbarian, 1996). Σύμφωνα με τον Castells, (2001) η ταυτότητα του ατόμου δεν είναι μία και μοναδική που αποτελείται από ένα πλήθος συγκεκριμένων χαρακτηριστικών, αλλά λειτουργεί και ως ένα μέσο για να δράσει το άτομο και ως ο τρόπος που τοποθετεί τον εαυτό του και τους άλλους. Έτσι, το άτομο διαθέτει διαφορετικά είδη ταυτότητας, η διαμόρφωση και η αναμόρφωση των οποίων σχετίζεται με το εκάστοτε επικοινωνιακό πλαίσιο που έχει ως μέσο τη γλώσσα (Davies & Harré, 1990). Όπως επισημαίνει ο Coupland (2007), η χρήση της γλώσσας είναι μια διαδικασία που μεταβάλλεται και συνδέεται άρρηκτα με την κοινωνική αλληλεπίδραση και τις συνθήκες οι οποίες τη γεννούν στη δεδομένη στιγμή και δίνει την ευκαιρία ή την αφορμή στο άτομο να παρουσιάσει διαφορετικές όψεις της κοινωνικής του ταυτότητας. Σημαντικό στοιχείο είναι το γεγονός ότι η σχέση ταυτότητας και ομιλίας είναι πολύπλοκη και επηρεάζεται από το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Έτσι, οι συνομηλιακές αλληλεπιδράσεις των ατόμων οδηγεί στην κατασκευή στιγμιαίων ταυτοτήτων (Archakis & Tzanne, 2009). Πιο συγκεκριμένα, ο κάθε ομιλητής είναι σε θέση όσο διαρκεί μια συνομιλία να ανακατασκευάσει, να αλλάξει ή να απορρίψει τις ήδη διαμορφωμένες και τις νέες ταυτότητες αλλά και να δημιουργήσει ταυτότητες που αντικρούονται μεταξύ τους επηρεασμένος από τους διάφορους ρόλους που καλείται να διαδραματίσει στο κοινωνικό του περίγυρο όπως το φύλο, η ηλικία και το επάγγελμα (Androutsopoulos & Georgakopoulou, 2003). Ως εκ τούτου η γλώσσα που χρησιμοποιεί ένα άτομο ενεργεί ως μέσο έκφρασης και εξωτερίκευσης των εμπειριών και των αντιλήψεων του. Η ποικιλότητα στο λόγο έχει τη λειτουργία του ενδείκτη της ταυτότητας που δημιουργεί ο ομιλητής στο συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο (Bucholtz & Hall, 2005).

Μάλιστα, επειδή ακριβώς η κάθε ταυτότητα δομείται σε συνάρτηση με την ταυτότητα των άλλων μελών της κοινωνίας, οι γλωσσικοί δείκτες είναι αντιπροσωπευτικοί των αξιών και των επιλογών του σε σχέση με το κοινωνικό σύνολο (Eckert, 2003). Παράλληλα, το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, καθώς και η μαζική κουλτούρα διαμορφώνουν την κοινωνική δείξη του ατόμου και ασκείται έτσι έντονη επίδραση στη διαπραγμάτευση των ατομικών ταυτοτήτων κατά την αλληλεπίδραση (Pennycook, 2010).

Η σύγχρονη έρευνα εστιάζει στην δυναμικότητα των ταυτοτήτων οι οποίες υφίστανται μεταβολές κατά τη συνομιλιακή διεπίδραση με βάση τις σχέσεις και τις προθέσεις των συνομιλητών. Άλλωστε, η σύγχρονη προσέγγιση των ταυτοτήτων επιτρέπει τη σύνδεση των ποικίλων όψεων της κοινωνικής ταυτότητας με τη ζωή και την ομιλία τους. Ταυτότητες που καθορίζονται από την τάξη, το φύλο, την ηλικία, την εθνότητα, το επάγγελμα, τους οικογενειακούς ρόλους κ.ο.κ και αναδύονται μέσα από το λόγο (Androutsopoulos & Georgakopoulou 2003, Bucholtz & Hall 2005).

Υπό την επιρροή του κοστρουκτιβισμού η ποικιλία στο ύφος των ομιλητών θεωρείται ότι αποτελεί εργαλείο για την κατασκευή διαφορετικών ταυτοτήτων κατά τη ροή της ομιλίας, ενώ ταυτόχρονα ο τρόπος ομιλίας των ατόμων κινείται στο πλαίσιο που καθορίζουν το γλωσσικό και το κοινωνικό πλαίσιο το οποίο κατευθύνει τις γλωσσικές επιλογές των ομιλητών σε σχέση με την προβολή της επιθυμητής εικόνας (Archakis & Tzanne 2005).

Παράλληλα, η γλώσσα συμβάλλει στην εδραίωση των κοινωνικών ομάδων και στην παρουσίαση μιας ολοκληρωμένης ταυτότητας της ομάδας, καθώς οι γλωσσικοί δείκτες αφενός προβάλλουν το αξιακό σύστημα των ομάδων και αφετέρου συνδυασμένες με τα εξωγλωσσικά στοιχεία όπως το ντύσιμο, τις μουσικές προτιμήσεις κτλ δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την συνδιαμόρφωση της συλλογικής ταυτότητας (Eckert 2003).

Επιπρόσθετα, στην κατασκευή των κοινωνικών ταυτοτήτων έντονη επίδραση ασκούν και τα MME τα οποία συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ευρύτερου κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου και την καλλιέργεια μαζικής κουλτούρας (Coupland 2009).

1.4 Γλώσσα και ηλικιακή ταυτότητα

Για τη σύγχρονη κοινωνιογλωσσολογία οι γλωσσικές ποικιλίες δεν συνιστούν φορείς προκαθορισμένων νοημάτων αλλά διεργασίες με δυναμικότητα οι οποίες μεταβάλλονται και επηρεάζουν σημαντικά την δόμηση των ταυτοτήτων του ατόμου (Σαλτίδου, 2018). Η μελέτη εστιάζει στο γεγονός ότι οι ομιλητές δεν είναι παθητικοί φορείς κοινωνικών νοημάτων αλλά μέσω της υιοθέτησης διαφορετικών ομιλιακών υφών μπορούν να συνδράμουν στην διαμόρφωση αυτών και των γενικότερων συνθηκών επικοινωνίας (Eckert, 2012).

Σε αυτό το πλαίσιο η χρήση της γλώσσας μπορεί να υποδηλώσει την ηλικιακή ταυτότητα των ομιλητών ή και να αποδώσει στοιχεία μιας διαφορετικής ταυτότητας που ταιριάζει σε μια συγκεκριμένη ηλικία σε μια άλλη ηλικία που υιοθετεί τα γλωσσικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η χρήση της "γλώσσας των νέων" η οποία εμφανίζει μεγάλη διαφοροποίηση στη νοηματοδότησή της ενώ προσφέρει ευελιξία όσον αφορά τη χρήση της από ποικίλες ηλικιακές ομάδες. Υπάρχουν ενήλικες οι οποίοι ιδιοποιούνται νεανικά υφολογικά νοήματα και οδηγούνται στην κατασκευή διαφορετικών ταυτοτήτων. Μάλιστα, η χρήση τους στον τηλεοπτικό λόγο συνήθως έγκειται στην επιθυμία των υπευθύνων να παρουσιάσουν χιουμοριστικά τους τηλεοπτικούς χαρακτήρες βάζοντας τους να χρησιμοποιούν ετερογενή νεανικά υφολογικά νοήματα (Κασίμη & Ποταμιάς, 2021).

1.5 Γλώσσα και έμφυλες ταυτότητες

Η «ταυτότητα του κοινωνικού φύλου/έμφυλη ταυτότητα» ως όρος αναφέρεται στην αυτοαντίληψη του ατόμου σχετικά με τον έμφυλο γυναικείο ή ανδρικό κοινωνικό ρόλο τον οποίο επιλέγει να υποδυθεί (Adam, 2020).

Οι έμφυλοι ρόλοι που υιοθετούνται στην κοινωνία συνιστούν τις προσδοκώμενες κοινωνικές συμπεριφορές που συνδέονται με το αντρικό και γυναικείο φύλο. Η γνώση

που αποκομίζει το παιδί για το φύλο του και ό, τι αυτή συνεπάγεται αποτελούν την ταυτότητα του φύλου (Μαλούτα- Παντελίδου, 2014).

Η κοινωνικοποίηση είναι αυτή μέσω της οποίας εντυπώνονται στο νου ανδρών και γυναικών πράξεις, αντιλήψεις, στάσεις και δράσεις που λαμβάνουν χώρα στην καθημερινή τους ζωή και γίνονται μέρος του εαυτού τους. Αυτό έχει ως συνέπεια η βιολογική διαφορά να δικαιολογείται από την κατασκευασμένη κοινωνική διαφορά των φύλων (Bourdieu, 1996).

Η ταυτότητα του φύλου είναι δυνατόν να διερευνηθεί με βάση δύο αντιτιθέμενες προσεγγίσεις την «ουσιοκρατική» (essentialist) και την «κατασκευαστική» (constructionist), οι οποίες αναφέρονται σε ένα διαφορετικό τρόπο μελέτης και αντίληψης του φύλου. Σε αυτό το πλαίσιο, η πρώτη προσέγγιση αντιλαμβάνεται την ταυτότητα του φύλου με βάση τη βιολογική της διάσταση στο δίπολο, άνδρας - γυναίκα και συνδέεται με παγιωμένες συμπεριφορές και χαρακτηριστικά που το συνοδεύουν. Στον αντίποδα, η δεύτερη προσέγγιση αντιλαμβάνεται την ταυτότητα του φύλου ως κατασκευή βασισμένη στο λόγο ή σε άλλα σημειωτικά συστήματα στο πλαίσιο των κοινωνικών ομάδων μέλος των οποίων είναι το άτομο (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011). Με βάση αυτήν την προσέγγιση η ταυτότητα του φύλου συνδέεται και είναι προϊόν της εκάστοτε επικοινωνιακής περιστασης. Οπότε, μπορούν να δομηθούν πολλές και ποικίλες ταυτότητες για το ίδιο άτομο ανάλογα με τη στιγμή της συνομιλιακής διεπίδρασης. Έτσι, μέσα στις διάφορες πτυχές της ταυτότητας εντάσσεται και το φύλο (Λαμπροπούλου 2014).

Ειδικότερα, συχνά συγκεκριμένα πρόσωπα συνδέονται με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στο δεδομένο τοπικό και χρονικό επίπεδο όταν λαμβάνει χώρα μια διεπιδραστική πράξη. Έτσι, ένα πρόσωπο αποκτά την ταυτότητα συνδεδεμένο με μια κατηγορία για παράδειγμα άντρας, γυναίκα, νέος, ηλικιωμένος με βάση ορισμένα κοινά γνωρίσματα. Η απόδοση όμως αυτής της ταυτότητας είναι ενδεικτική της εκάστοτε επικοινωνιακής περιστασης και μπορεί να μεταβληθεί (Antaki και Widdicombe, 1998). Συνεπώς, η ταυτότητα δεν είναι ενιαία και αντικειμενική αλλά συνδέεται με την παρουσίαση του εαυτού ενός ανθρώπου και τον τρόπο που αυτός την αφηγείται. Η συμπεριφορά του και η αντιμετώπιση από τους γύρω του δεν είναι υπεύθυνες για τη δόμηση της ταυτότητας, υπεύθυνη είναι η ικανότητα του στη συνέχιση της αφήγησης σε αλληλεπίδραση με τα γεγονότα της καθημερινής ζωής και η ενσωμάτωση της

ιστορίας για τον εαυτό του (Giddens, 1991). Έτσι, τα άτομα έχουν τη δυνατότητα συγκρότησης πολλών και διαφορετικών ταυτοτήτων οι οποίες όμως έχουν υποκειμενική χροιά ανάλογα με τις επικοινωνιακές περιστάσεις (Gauntlett, 2008).

Καταλήγουμε επομένως στο συμπέρασμα ότι κατά την ουσιοκρατική προσέγγιση άνδρες και γυναίκες κατέχουν σταθερά και αμετάβλητα γνωρίσματα του φύλου τους όπως ευαίσθητη γυναίκα, καλή μητέρα, ισχυρός άνδρας κ.λπ. ενώ κατά την κοινωνική κατασκευή η ταυτότητα αποτελεί κατασκευάσμα του λόγου και μάλιστα ανάλογη της επικοινωνιακής περίπτωσης και τα πρόσωπα μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στην παραγωγή της. Ωστόσο, οι διαθέσιμες επιλογές οικοδόμησης της έμφυλης ταυτότητας είναι περιορισμένες, καθώς επηρεάζονται από ένα δεδομένο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο το οποίο ακολουθεί προκαθορισμένες συμβάσεις (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011).

2. Προκαταλήψεις και στερεότυπα με βάση τις ταυτότητες

2.1 Προκαταλήψεις, στερεότυπα και κοινωνική ταυτότητα

Η γνώμη που σχηματίζει το άτομο για τον εαυτό του δεν περιορίζεται στην ατομική του θέση αλλά επεκτείνεται και στη θέση που κατέχει μέσα στις κοινωνικές ομάδες με βάση την οποία διαμορφώνει τις αντιλήψεις του. Στο πλαίσιο της κοινωνίας συγκροτούνται πολλές και διαφορετικές ομάδες οι οποίες συχνά έχουν συγκρουσιακές σχέσεις με αποτέλεσμα να δημιουργούνται στερεότυπα και προκαταλήψεις (Κοκκινάκη 2006).

Η κατανόηση της φύσης της ταυτότητας συνδέεται άρρηκτα με την παραδοχή ότι δεν υπάρχει μια και μοναδική ταυτότητα αλλά ένα σύνολο από κοινωνικούς εαυτούς. Κάθε άνθρωπος διαθέτει ποικίλες κοινωνικές ταυτότητες: πατέρας/ μητέρα, άντρας/ γυναίκα, γιος/κόρη, φίλος, σύζυγος, εραστής, πολίτης κτλ. Υπάρχει όμως ο εαυτός του ατόμου ο οποίος επιτηρεί όλους αυτούς τους ρόλους που εστιάζει σε μια κοινή αντίδραση σε συναφή θέματα (Xin, Xin & Lin 2016).

Η κοινωνική ταυτότητα προκύπτει από την ένταξη του ατόμου σε διάφορες κοινωνικές ομάδες όπως το ίδιο το άτομο επιλέγει και τον οδηγεί να αντιληφθεί το ποιος είναι (McLeod 2008). Με βάση την κοινωνική ταυτότητα το άτομο αναπτύσσει τη δράση του μέσα στην ομάδα και τη συνεργασία με άλλες ομάδες. Την ανάπτυξη της συνεργασίας επηρεάζουν το φύλο και η κουλτούρα (Κοκκινάκη 2006, McLeod 2008).

Η δόμηση των κοινωνικών ταυτοτήτων του ατόμου και η ένταξη τους σε κοινωνικές ομάδες οδηγεί στην υιοθέτηση στερεοτύπων. Στερεότυπα που γεννιούνται από την ίδια την κοινωνία όσον αφορά τη συλλογική ταυτότητα με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά της ομάδας όπως η ηλικία, το φύλο, η κοινωνική τάξη κτλ. δημιουργώντας σε αυτό το πλαίσιο προσδοκίες για τα χαρακτηριστικά που συγκροτούν την κάθε ταυτότητα και καθιστώντας τη δόμηση της προβλέψιμη. Εξάλλου, η ομάδα αντιμετωπίζεται ως ένα ενιαίο και ομοιογενές πλήθος ατόμων με τις όποιες διαφορές να παρακάμπτονται (Λαμπρίδης, 2004).

Τα στερεότυπα συνιστούν πεποιθήσεις οι οποίες συνδέονται με τα χαρακτηριστικά, την τάση και τη συμπεριφορά των μελών που συγκροτούν τις κοινωνικές ομάδες (Hilton & Von Hippel, 1996). Στην ουσία, αποτελούν γενικευμένες και τις περισσότερες φορές απλουστευμένες εικόνες, αντιλήψεις και στάσεις για κάποια ομάδα ατόμων που έχουν τις ρίζες τους πίσω στο παρελθόν και γίνονται αντιληπτές μέσω της διερεύνησης της κοινωνικής ταυτότητας του καθενός (Brown, 1995).

Τα στερεότυπα καλλιεργούνται και αναπαράγονται μέσω όλων των συνηθισμένων κοινωνικών και πολιτισμικών τρόπων, μεταξύ αυτών είναι η οικογένεια, το σχολείο και τα ΜΜΕ αλλά και η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση μέσα στα μικρό - κοινωνικά περιβάλλοντα όπου το άτομο κινείται σε ποικίλες περιστάσεις της καθημερινότητάς του (Λαμπρίδης, 2004). Τα στερεότυπα δεν είναι απόρροια της συμπεριφοράς των μελών της ομάδας αλλά της πρόθεσης τους να καλλιεργήσουν συγκεκριμένες εικόνες προκειμένου να ωφεληθούν κοινωνικά (Lepore & Brown, 1997).

Επιπλέον, τα στερεότυπα που συνδέονται με αρνητικούς χαρακτηρισμούς και αντιλήψεις ονομάζονται προκαταλήψεις (Δραγώνα, 2007). Η κύρια διαφορά μεταξύ στερεοτύπων και προκαταλήψεων είναι το γεγονός ότι τα στερεότυπα βασίζονται σε ασυνείδητες νοητικές διεργασίες ενώ οι προκαταλήψεις σε συνειδητές και γνωστικές (Jost & Banaji, 1994).

Στο πλαίσιο της κατασκευής κοινωνικής ταυτότητας εντάσσονται και οι έμφυλες ταυτότητες. Το φύλο ως έννοια συνιστά τον πυρήνα για την κατανόηση των έμφυλων στερεοτύπων. Τα έμφυλα στερεότυπα συνιστούν κοινωνικές αντιλήψεις σύμφωνα με τις οποίες κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και συμπεριφορές σχετίζονται με το φύλο. Πρόκειται για μια ομάδα αντιλήψεων που υπεραπλουστευμένα αποδίδονται στο φύλο με βάση συμπεριφορές, δυνατότητες, ικανότητες, ρόλους, επαγγέλματα κ.α. (Briker, 1983). Με βάση αυτή την πεποίθηση το άτομο το οποίο συμμετέχει σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες έχει καθορισμένα γνωρίσματα και κατέχει ορισμένους ρόλους. Τα έμφυλα στερεότυπα αφορούν σε ένα σύνολο κοινωνικών και πολιτισμικών γνωρισμάτων που χαρακτηρίζουν άνδρες και γυναίκες λόγω των διαφορών εκτός των σωματικών και βιολογικών και στον κοινωνικό τομέα (Cook & Cusack, 2011).

Αυτά τα στερεότυπα συχνά μετατρέπονται σε προκαταλήψεις και οι ρίζες τους φτάνουν σε μεγάλο βάθος στις κοινωνικές αντιλήψεις και τις πολιτισμικές παραδόσεις της κοινότητας στην οποία ανήκουν μέσα στο κοινωνικό γίγνεσθαι (Μαραγκουδάκη, 2007).

Είναι γεγονός ότι στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο οι φορείς και οι διαδικασίες κοινωνικοποίησης μαζί με τους μηχανισμούς κοινωνικής αλληλεπίδρασης διαμορφώνουν συμπεριφορές, πρότυπα επιλογών και αναμενόμενων ρόλων σχετικά με το γυναικείο και ανδρικό τύπο και τα χαρακτηριστικά του. Αυτές οι απόψεις μεταβάλλονται σε σταθερές ιδεολογίες, προωθούν αξιολογικές ιεραρχίες και την καλλιέργεια της ανισότητας μεταξύ των δύο φύλων. Τα έμφυλα στερεότυπα προωθούν τη διάκριση μεταξύ των ανθρώπων και την επιβολή διαφορετικών πλαισίων κοινωνικής έκφρασης και ένταξης. Σε αυτό το πλαίσιο σύμφωνα με τον Lips (όπως αναφέρεται στους Μαλτέζου & Κουλαουζίδη, 2020: 93) "Οποιαδήποτε απομάκρυνση από το στερεότυπο του ενός φύλου, μπορεί να θεωρηθεί μετακίνηση προς το στερεότυπο του άλλου φύλου, ενώ η άρση της κανονικότητας του φύλου, συνιστά κοινωνικά αποκλίνουσα συμπεριφορά".

Ακόμα, τα στερεότυπα για τον άνδρα και τη γυναίκα διαφέρουν και συνήθως είναι πιο θετικά για τον άνδρα παρά για τη γυναίκα. Στα γνωρίσματα των ανδρών συγκαταλέγονται η ικανότητα, ο ορθολογισμός και η τάση για επιβολή ενώ στα γνωρίσματα των γυναικών η αγάπη, η στοργικότητα και η εκφραστικότητα (Κανατσούλη, 1997). Πρόκειται για παγιωμένες αντιλήψεις που γίνονται αποδεκτές

από όλους ανεξαρτήτως ηλικίας, οικογενειακής κατάστασης και μορφωτικού επιπέδου (Κανατσούλη, 1997).

Υπάρχει στενή σχέση μεταξύ του ρόλου των φύλων και του σεξισμού. Ένας όρος που φανερώνει την ρατσιστική τάση και σχετίζεται με την πεποίθηση ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των φύλων και το ένα υπερισχύει του άλλου σε βιολογικό, κοινωνικό, ηθικό και πνευματικό επίπεδο (Κοκκινάκη, 2006).

3. Κείμενα μαζικής κουλτούρας και εκπαίδευση

3.1 Κείμενα μαζικής κουλτούρας και εκπαιδευτική διαδικασία

Στη σύγχρονη κοινωνιογλωσσολογία υπάρχει η τάση να εξετάζονται τα κείμενα μαζικής κουλτούρας ως προς την αξιοποίηση τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς η μαζική κουλτούρα προωθεί την αναπαραγωγή ομοιογενών στάσεων και όχι την καλλιέργεια γλωσσικής ποικιλότητας (Στάμου και συν., 2016). Από την μελέτη προκύπτει ότι η μαζική κουλτούρα είναι έντονα παρούσα στην εξωσχολική ζωή των μαθητών/τριων και επηρεάζει τις απόψεις και τις αντιλήψεις για τον κόσμο (Τσάμη κ. συν., 2016, Στάμου και συν., 2016). Ως εκ τούτου είναι θεμιτή αν όχι επιβεβλημένη η χρησιμοποίηση των κειμένων μαζικής κουλτούρας στην εκπαίδευση. Τα κείμενα μαζικής κουλτούρας μπορούν να ενεργοποιήσουν τους μαθητές/τριες να συμμετέχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία, να καλλιεργήσουν την δημιουργικότητα τους και να αναπτύξουν δεξιότητες γραμματισμού. Μάλιστα, στην περίπτωση που οι μαθητές έχουν διαφορετικές εθνικότητες η μαζική κουλτούρα μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να εξοικειωθούν με τις διαφορετικές πολιτισμικές αξίες και να συμβάλλουν στην γρηγορότερη και αποτελεσματικότερη κοινωνική ένταξη (Στάμου και συν., 2016).

Ένα από τα πιο βασικά πλεονεκτήματα της διδασκαλίας κειμένων μαζικής κουλτούρας είναι η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών και η ανίχνευση των κοινωνικών και γλωσσικών ιδεολογιών οι οποίες προωθούνται συνήθως υπόρρητα μέσω αυτών με εργαλείο το χιούμορ. Έτσι, δεν θα υιοθετούν άκριτα συμπεριφορές και αντιλήψεις που προβάλλονται στις τηλεοπτικές οθόνες και όχι μόνο (Τσάμη κ. συν., 2016, Φτερνιάτη

και συν., 2016). Άλλωστε, στόχος της διδασκαλίας είναι να εξασκηθούν οι μαθητές να προσλαμβάνουν και να αποκωδικοποιούν την πραγματικότητα και αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της διδασκαλίας πολυτροπικών κειμένων (Χοντολίδου, 1999).

Μια άλλη διάσταση που αποδεικνύει το όφελος από την αξιοποίηση κειμένων μαζικής κουλτούρας κατά την μαθησιακή διαδικασία είναι η γεφύρωση των ανισοτήτων που συναντώνται στην εκπαίδευση μεταξύ των παιδιών από χαμηλά και υψηλότερα στρώματα. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά από κατώτερα κοινωνικά στρώματα σύμφωνα με έρευνα του Θαλή με τη Στάμου και τους συνεργάτες της (2016) παρακολουθούν περισσότερο τηλεόραση και είναι πιο κοντά στην μαζική κουλτούρα, ενώ τα παιδιά από ανώτερες τάξεις ασχολούνται περισσότερο με γραμματισμούς που συνδέονται με το σχολικό πρόγραμμα για παράδειγμα ανάγνωση βιβλίων, υπολογιστές κ.α. Με την είσοδο στη διδασκαλία κειμένων μαζικής κουλτούρας βοηθούν τα παιδιά των οικογενειών αυτών να εκφραστούν και να κατανοήσουν το μάθημα (Στάμου και συν., 2016).

3.2 Διδακτική αξιοποίηση των ΚΜΚ

Στη σύγχρονη εποχή, οι έρευνες για τα κείμενα μαζικής κουλτούρας (κινηματογραφικές ταινίες, τραγούδια, διαφημίσεις, τηλεοπτικές σειρές, διαδικτυακά κείμενα) κατέχουν σημαντική θέση μεταξύ των μελετών που συνδέονται με την ανάπτυξη γραμματισμού των μαθητών και ειδικότερα με την καλλιέργεια κριτικού γραμματισμού (Morrell, 2002).

Η χρήση των κειμένων μαζικής κουλτούρας στην γλωσσική εκπαίδευση στρέφει τα παιδιά στην κριτική σκέψη και συνδέει τη γνώση που αποκτούν στο σχολικό περιβάλλον με τις εμπειρίες από την καθημερινή ζωή. Σύμφωνα με τον Bernstein (1990), η κριτική προσέγγιση στη διδασκαλία της μαζικής κουλτούρας προσφέρει τη δυνατότητα της χαλαρής ταξινόμησης των σχολικών μαθημάτων. Αυτό σημαίνει ότι η σύνδεση του περιβάλλοντος από όπου προέρχονται οι μαθητές με το σχολικό περιβάλλον είναι τέτοιου είδους που δεν επιφέρει ασυνέχεια μεταξύ τους.

Γι' αυτό επιδιώκεται και η συμπερίληψη των κειμένων μαζικής κουλτούρας στο εκπαιδευτικό διδακτικό υλικό, καθώς αποτελούν μέρος της καθημερινής κοινωνικής ζωής και αποβλέπουν στο να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριων κατά την εκπαιδευτική διαδικασία (Morrell, 2002).

Σημαντική πτυχή του θέματος αποτελεί και το γεγονός ότι η αναπλαισίωση των κειμένων μαζικής κουλτούρας στην εκπαιδευτική διαδικασία μεταβάλλει τη σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών στο πλαίσιο της εξουσίας (Στάμου, 2012). Όπως επισημαίνει ο Bernstein, (1990) η σχέση μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών χτίζεται στη βάση της περιχάραξης. Η ισχυρή περιχάραξη σημαίνει την άσκηση ισχυρού ελέγχου από τον διδάσκοντα στον διδασκόμενο ενώ αντίθετα η χαλαρή περιχάραξη αφήνει αρκετά περιθώρια ελεύθερης δράσης στο διδασκόμενο κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Σε αυτό το πλαίσιο η αξιοποίηση των κειμένων μαζικής κουλτούρας μπορεί να βοηθήσει στην χαλαρή περιχάραξη των σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών/τριων κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Πιο συγκεκριμένα, ο μαθητής/τρια συμμετέχει στη διαμόρφωση της γνώσης, ενώ ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ως καθοδηγητής που βοηθάει τα παιδιά να προχωρήσουν στην συνειδητοποίηση και την συστηματοποίηση των γνώσεων που έχουν αποκτήσει μέσω των κειμένων μαζικής κουλτούρας (Στάμου, 2012).

Άλλωστε, τα κείμενα αυτού του είδους θεωρούνται κατάλληλα για τη διδασκαλία, καθώς επιδρούν έντονα στην επιβολή κυρίαρχων αξιών και στην κατασκευή ταυτοτήτων. Ενώ κυρίως τα τηλεοπτικά κείμενα διαμορφώνουν τη συλλογική μνήμη και μια βάση από κοινές εμπειρίες για τους τηλεθεατές με διαφορετικό κοινωνικό υπόβαθρο (Van den Bulck, 2001).

4. Κριτικός γραμματισμός και το μοντέλο των πολυγραμματισμών

4.1 Κριτικός γραμματισμός

Η σύγχρονη εποχή με τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές τάσεις που επικρατούν επιβάλλει την ανάγκη για καλλιέργεια κριτικής σκέψης αρχής γενομένης από το σχολικό περιβάλλον, όπου η προσέγγιση των κειμένων μέσω των νέων μορφών γλώσσας θα πρέπει να εμβαθύνει στο νόημα τους (Ντίνας & Χλαπουτάκη, 2013). Ο λόγος αφορά τον κριτικό γραμματισμό ο οποίος αναφέρεται στην τάση του μαθητή να

προσεγγίζει ενεργά την ανάγνωση και τις κειμενικές πρακτικές, να αναλύει κριτικά τις σχέσεις μεταξύ των κειμένων, της γλώσσας, της εξουσίας, των κοινωνικών ομάδων και των κοινωνικών μεθόδων με κύριο στόχο να διερευνηθούν οι στάσεις και οι αντιλήψεις που κρύβονται πίσω από το κείμενο (Baynham, 2002: 13-14).

Στο πλαίσιο αυτό, ο μαθητής στο σύγχρονο σχολικό περιβάλλον τείνει να διδάσκεται με μια ολιστική προσέγγιση η οποία εξυπηρετεί τις γλωσσικές ανάγκες του μέσα πλέον και από εμπειρικά γεγονότα της καθημερινής του ζωής. Ο μαθητής/τρια αφού κατανοήσει λοιπόν το κείμενο έχει χρέος να εμβαθύνει και να προβληματιστεί σχετικά με ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Επίσης, το παιδί εκπαιδεύεται στο χειρισμό ποικίλων ειδών λόγου προκειμένου να καταστήσει την επικοινωνία αποτελεσματική με την ανάγνωση γλωσσικών και μη γλωσσικών κειμένων, τα οποία χειρίζεται με τέτοιο τρόπο ώστε να καλλιεργεί μεταγλωσσικές διαδικασίες (Χαραλαμπίδης, 2006).

Πιο συγκεκριμένα, ο κριτικός γραμματισμός εστιάζει σε μια προσπάθεια του μαθητή να διερευνήσει το νόημα του κειμένου και του σκοπού και των κινήτρων που οδήγησαν στο δημιουργό να τα παραγάγει. Παράλληλα, καλλιεργεί την αμφισβήτηση του τρόπου κατασκευής των κειμένων, ενώ θέτει στο κέντρο τις πολλαπλές αναγνώσεις, παροτρύνει τους μαθητές/τριες να εκφράζουν άποψη για μια ποικιλία θεμάτων και να αποκτήσουν ενεργό δράση στην κοινωνική πραγματικότητα. Έτσι, είναι σε θέση να απορρίπτουν τις λανθάνουσες και να εντοπίζουν τις φυσικοποιημένες ιδεολογίες που υπάρχουν στα κείμενα (Στάμου, 2012). Το βασικότερο είναι ότι ο μαθητής καθίσταται ικανός να διαλεχθεί με το κείμενο, να εντοπίσει τις διαφορετικές οπτικές του και να αναπτύσσει ευέλικτη σκέψη απέναντι του (Αρχάκης & Τσάκωνα 2013).

Στην ουσία, γίνεται λόγος για μια νέα γλωσσοδιδασκτική προσέγγιση η οποία θα προετοιμάσει τον μαθητή προκειμένου να καταστεί ικανός να διαχειριστεί την προσωπική του ζωή σε ένα δίκαιο κοινωνικό πλαίσιο το οποίο ο ίδιος θα απαιτήσει (Ντίνας, 2013).

Προκειμένου να είναι επιτυχής η αξιοποίηση του κριτικού γραμματισμού στη διδασκαλία θεωρείται βασικό τα κείμενα να αντιμετωπίζονται ως κοινωνικές κατασκευές που απηχούν τις σκέψεις και τις στάσεις της συγκεκριμένης χρονικής στιγμής από μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα (Παπαρούση, 2014).

Επομένως, ο κριτικός γραμματισμός συνιστά μια εκπαιδευτική και παιδαγωγική μέθοδο η οποία στοχεύει στην ενθάρρυνση του μαθητή να προχωρά στην ενεργή

ανάλυση των κειμένων και στην προώθηση τεχνικών προκειμένου αυτός να είναι σε θέση να προβεί στην κατανόηση των νοημάτων που κρύβονται πίσω από το κείμενο (Παπά, 2010).

4.2 Πολυγραμματισμοί

Οι πολυγραμματισμοί ως όρος γεννήθηκε για να μπορέσει να δώσει μια απάντηση στις μεταβολές που έλαβαν χώρα στο παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο και συνδέονταν με τους νέους τρόπους επικοινωνίας που επιτάσσονταν από τα νέα ψηφιακά μέσα και στην γέννηση μιας γλωσσικής και πολιτισμικής ποικιλίας η οποία οφείλεται στις μετακινήσεις των πληθυσμών (Pahl & Rowsell, 2006).

Έτσι, στη νέα εποχή της τεχνολογίας, της παγκοσμιοποίησης και της πολυπολιτισμικότητας το νόημα αποτελεί δημιούργημα πολυτροπικών τεχνικών συνδυάζοντας ηχητικά, οπτικά, νευματικά, γραπτά νοήματα. Για αυτό το λόγο, η εκπαίδευση οφείλει να ευθυγραμμιστεί και να συνδεθεί με την έννοια των πολυγραμματισμών οι οποίοι σχετίζονται με κοινωνική- πολιτισμική παράμετρο του γραμματισμού (Kalantzis & Cope 2000).

Δύο είναι οι βασικές διαστάσεις των πολυγραμματισμών: : η πολυτροπικότητα και η ψηφιακή διάσταση του γραμματισμού. Με τα όρια μεταξύ κριτικού γραμματισμού και πολυγραμματισμών να μην είναι σαφή, καθώς ο κριτικός γραμματισμός εκτός της καλλιέργειας κριτικής σκέψης και γλωσσικής επίγνωσης στηρίζεται στην πολυτροπικότητα και την αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων ενώ παράλληλα οι πολυγραμματισμοί δίνουν έμφαση στις αρχές του κριτικού γραμματισμού (Janks 2012).

Σε αυτό το πλαίσιο, θεωρείται σημαντική η καλλιέργεια νέων δεξιοτήτων στα άτομα προκειμένου να είναι σε θέση να επεξεργαστούν με κριτική διάθεση και να αντιμετωπίζουν ορθά τα νέα δεδομένα (Χατζησσαββίδης 2014).

Συνεπώς, ενώ στο παρελθόν το βάρος έπεφτε στα μονοτροπικά κείμενα, τώρα πια η δημιουργία ενός κειμένου ακολουθεί μια σειρά από σημειωτικούς τρόπους. Με αποτέλεσμα το νόημα στα πολυτροπικά κείμενα να εξάγεται μέσω του συνδυασμού

μιας ευρείας γκάμας σημειωτικών μέσων όπως η κίνηση, ο ήχος, η εικόνα, η χειρονομία κ.α. με την συμμετοχή και του γλωσσικού κώδικα (Cope & Kalantzis 2000). Οι πολυγραμματισμοί από τη μια πλευρά εξετάζουν την ποικιλία του νοήματος σε σχέση με την κοινωνική διαφοροποίηση και από την άλλη τον όρο της πολυτροπικότητας στο νόημα με εργαλείο τα ψηφιακά μέσα (Κουτσογιάννης, 2017: 280).

Σε τελική ανάλυση, οι πολυγραμματισμοί συνιστούν μια προσέγγιση που βασίζεται στο συνδυασμό της μάθησης με τις προσωπικές εμπειρίες του μαθητή/τριας. Στόχος της είναι η ανάδειξη της γλωσσικής πολυμορφίας και της κειμενικής ποικιλομορφίας (Χατζησαββίδης, 2007).

Η μέθοδος των πολυγραμματισμών επιβάλλει το κύριο όρο «Σχέδιο» ως μέθοδο για τη γλωσσική διδασκαλία, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα στους μαθητές/τριες να αποκτήσουν νέες δεξιότητες μέσω της δόμησης και της δημιουργίας ενός κειμένου. Στην ουσία, αντικαθιστά τον όρο «γράψιμο ή παραγωγή λόγου» με μια νέα διαδικασία παραγωγής νοήματος η οποία οδηγεί σε μια λειτουργική «γνώση» της γλώσσας. Συνιστά έτσι μια διαδικασία που ξεφεύγει από τα στενά όρια του αλφαριθμητισμού και την τεχνική των τυπικών ερωταποκρίσεων (Κουτσογιάννης 2013).

5. Μεθοδολογία

5.1 Κειμενικό υλικό

Η επιλογή του κειμενικού υλικού έγινε με βάση τη δημοφιλία και τα υψηλά νούμερα τηλεθέασης. Η επιλογή αφορά τον πρώτο κύκλο της σειράς και εστιάζει στους μυθοπλαστικούς χαρακτήρες και συγκεκριμένα τρία ζευγάρια που θεωρητικά αντικατοπτρίζουν την κοινωνία: νεανικό ζευγάρι που μένει μαζί χωρίς να έχει παντρευτεί και να έχει παιδιά, ζευγάρι μέσης ηλικίας με παιδί που σπουδάζει και ηλικιωμένο ζευγάρι με παιδιά και εγγόνια. Συγκεκριμένα, αναλύονται τα παρακάτω στιγμιότυπα ενδεικτικών επεισοδίων της σειράς, Επεισόδιο 6 (λεπτά 0:56-3:10) όπου πρωταγωνιστούν ο Μηνάς και η Βούλα, το ηλικιωμένο ζευγάρι, το Επεισόδιο 7 (λεπτά

2:34-4:13, 6:07-7:24, 9:54-11:28), όπου πρωταγωνιστούν ο Ηλίας και η Μαρίνα, το ζευγάρι μέσης ηλικίας και τέλος το Επεισόδιο 17 (λεπτά 0:55-1:31, 5:59-8:00, 11:48-13:26), όπου πρωταγωνιστούν η Βάσω και ο Χάρης το νεαρό ζευγάρι. Η μέθοδος συλλογής του κειμενικού υλικού ήταν η απομαγνητοφώνηση, το οποίο βρίσκεται στο παράρτημα της εργασίας.

Τα απομαγνητοφωνημένα αποσπάσματα αναλύθηκαν με τη χρήση των παρακάτω εργαλείων ανάλυσης λόγου και την αξιοποίηση του συνθετικού μοντέλου της Στάμου (2020). Ειδικότερα, χρησιμοποιήθηκαν οι στρατηγικές: θεσιακότητα, η οποία αναφέρεται στην ικανότητα των συνομιλητών μέσα από μια συζήτηση να κατασκευάζουν διάφορες ταυτότητες σε σχέση με το θέμα συζήτησης και τις απόψεις τους. Σχεσιακότητα, η οποία σχετίζεται με τη νοηματοδότηση της κάθε ταυτότητας μέσω της σύγκρισης με τις ταυτότητες άλλων προσώπων. Μυθοπλαστικοποίηση, η οποία σχετίζεται με τον τρόπο που αναπαρίσταται το κείμενο μαζικής κουλτούρας από τους δημιουργούς της μυθοπλασίας και την παρουσίαση των προκατασκευασμένων ταυτοτήτων στον τηλεοπτικό μυθοπλαστικό λόγο. Τέλος, δεικτικότητα, γλωσσική και σημειωτική η οποία σχετίζεται αφενός με τις λεξιλογικές επιλογές, την υφοποίηση και την προσωπική δείξη κατά τη συνομιλία και αφετέρου τα εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία που συνοδεύουν το λόγο. Τέτοια στοιχεία είναι το ντύσιμο, τα πολιτισμικά αντικείμενα, η εμφάνιση κ.α. (Στάμου, 2020).

Το *Μην αρχίζεις τη μουρμούρα* είναι ελληνική και κυπριακή κωμική τηλεοπτική σειρά παραγωγής 2013-2023. Είναι βασισμένη στην ισπανική σειρά *Σκηές γάμου* (ισπανικά: Escenas de Matrimonio) των Mediaset España & Alba Adriática και στην Ελλάδα προβάλλεται από τον τηλεοπτικό σταθμό Alpha TV.

Τον πρώτο κύκλο της σειράς υπογράφουν οι Έλενα Σολωμού, Βίκυ Αλεξοπούλου, Κωνσταντίνα Γιαχαλή και Κωστής Παπαδόπουλος, ενώ η σκηνοθεσία είναι του Αντώνη Αγγελόπουλου.

Το βασικό καστ της σειράς ξεκίνησε με τους Αντώνη Αντωνίου, Πάνο Βλάχο, Ελένη Κοκκίδου, Βλαδίμηρο Κυριακίδη, Δάφνη Λαμπρόγιαννη και Ιωάννα Τριανταφυλλίδου.

Η υπόθεση της σειράς περιστρέφεται γύρω από την καθημερινότητα διαφορετικών ζευγαριών όλων των ηλικιών από 20 έως 65 ετών, τα οποία όμως δεν έχουν επαφές μεταξύ τους. Το κάθε ζευγάρι έχει το δικό του χώρο, όπου διαμένει ενώ η ιστορία του κάθε ζευγαριού σε κάθε επεισόδιο δεν έχει καμία σχέση με τις ιστορίες των άλλων ζευγαριών.

5.3 Μεθοδολογία της διδακτικής πρότασης

Στοχοθεσία και παιδαγωγικά μοντέλα

Η διδακτική πρόταση σχεδιάστηκε με βάση το μοντέλο των πολυγραμματισμών. Στόχος των πολυγραμματισμών είναι η ανάπτυξη της κριτικής επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητών/τριών με κύριο εργαλείο την επεξεργασία πολλών και διαφορετικών πολυτροπικών κειμένων (Καψάσκη & Σιπητάνος, 2019).

Το μοντέλο των πολυγραμματισμών περιλαμβάνει τέσσερις φάσεις (Φτερνιάτη, Τσάμης & Αρχάκη, 2019):

- Τοποθετημένη πρακτική (situated practice), η οποία σχετίζεται με την αξιοποίηση κειμένων που ανήκουν στον ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό χώρο των μαθητών/τριών.
- Ανοικτή διδασκαλία (overt instruction), η οποία σχετίζεται με τη διδακτική διαδικασία και την αναγνώριση από τους μαθητές/τριες των γλωσσικών και σημειωτικών μηχανισμών και όλων εκείνων των χαρακτηριστικών που συμβάλλουν στην πλήρη κατανόηση των κειμένων.
- Κριτική πλαισίωση (critical framing), η οποία σχετίζεται με την ικανότητα να ερμηνεύουν κριτικά ένα κείμενο μέσα στο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο όπου παράγεται. Αποσκοπεί στην ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών/-τριων να

εντοπίζουν και να κατανοούν τις λανθάνουσες και φυσικοποιημένες κυρίαρχες ιδεολογίες που γεννιούνται από τη χρήση του χιούμορ μέσω της γλώσσας στα τηλεοπτικά κείμενα μαζικής κουλτούρας.

- Μετασχηματισμένη πρακτική (transformed practice), η οποία σχετίζεται με την παραγωγή λόγου σε ένα νέο κοινωνικό, πολιτισμικό και επικοινωνιακό πλαίσιο.

6. Μην αρχίζεις τη μουρμούρα – Ανάλυση

6.1 Μαρίνα και Ηλίας

Η συγκεκριμένη σκηνή λαμβάνει χώρα στο σπίτι του ζευγαριού και συγκεκριμένα στην κουζίνα. Ο Ηλίας κάθεται στο τραπέζι και κρατά σημειώσεις για την εργασία του ενώ η Μαρίνα ασχολείται με δύο φυτά που έχει στις γλάστρες στο παράθυρο της κουζίνας τα οποία ποτίζει με ένα ψεκαστήρι και τους μιλάει χαριτωμένα σαν να είναι παιδάκια. Τα γλυκά λόγια που απευθύνει στα φυτά πυροδοτούν την αντίδραση του Ηλία και αυτό έχει ως αφορμή την έναρξη του διαλόγου μεταξύ τους.

Όσον αφορά την αρχή της θεσιακότητας οι δύο ομιλητές πέρα από την συμβατική ταυτότητα του φύλου γυναίκα – άνδρας μέσης ηλικίας με βάση το επικοινωνιακό πλαίσιο στο οποίο βρίσκονται μπορούν να υιοθετήσουν διάφορες ταυτότητες οι οποίες σχετίζονται με το θέμα της συνομιλίας τους και την ποικιλία στις θέσεις που λαμβάνουν μέσα σε αυτήν (Στάμου, 2020).

Σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, η Μαρίνα κατασκευάζει την ταυτότητα της μοντέρνας γυναίκας που ασχολείται με τα οικιακά αλλά είναι ενημερωμένη σχετικά με τις τάσεις της ψυχολογίας και των σύγχρονων αντιλήψεων για όλα τα πράγματα και σε συγκεκριμένη περίπτωση για τα φυτά, που θέλουν τα φυτά και γενικά τα αντικείμενα να έχουν ψυχή και να ακούν όταν κάποιος τους μιλάει. Επίσης, με την ενασχόληση της με τα φυτά προβάλλει την ευαισθησία της γυναικείας φύσης η οποία είναι έμφυτη στη

γυναίκα λόγω του προορισμού της να γίνει μητέρα. Έτσι, εμφανίζεται γλυκιά, στοργική και περιποιητική. Παράλληλα, προσπαθεί να αναδείξει την διαφορά της από τον Ηλία και να φανεί ανώτερη στον συγκεκριμένο τομέα λέγοντας του ότι αυτός δεν ξέρει από αυτά. Με αυτόν τον τρόπο όμως έρχεται αντιμέτωπη με την απαξίωση που της δείχνει ο Ηλίας, που φτάνει στα όρια του σαρκασμού και της ειρωνείας με αποτέλεσμα να φορτίζεται συναισθήματα και να νιώθει μέσα της έντονη την αδικία για τη στάση του. Έτσι, ως αντίδραση του επιτίθεται λεκτικά και προσπαθεί να τον πληρώσει με το ίδιο νόμισμα, υπενθυμίζοντας τη δική του αντίδραση, όταν παρακολουθεί ποδοσφαιρικό αγώνα στην τηλεόραση(Σ11, Σ13). Μάλιστα, όταν ο Ηλίας παραδέχεται το λάθος του εκείνη αποκτά αυτοπεποίθηση και τονώνει τον γυναικείο της εγωισμό, ενώ εμφανίζεται εκδικητική με το τραγούδι της και την αναφορά στο γαύρο, θέλοντας να ειρωνευτεί τον Ηλία που είναι φίλαθλος του Ολυμπιακού και έτσι, αισθάνεται ικανοποίηση από την κατάληξη της κουβέντας (Σ17). Για την ίδια είναι μια μικρή νίκη της γυναικείας φύσης έναντι της ανδρικής.

Ο Ηλίας κατασκευάζει την ταυτότητα του ρεαλιστή άνδρα, ο οποίος διαφοροποιείται από την ονειροπόλα γυναίκα του και προσπαθεί να βλέπει τα πράγματα όπως είναι. Επίσης, θεωρεί τη συνομιλία της Μαρίνας με τα φυτά από αστεία έως γελοία. Ειρωνεύεται διαρκώς τη γυναίκα του και προσπαθεί να την επαναφέρει στην πραγματικότητα (Σ2, Σ4, Σ8). Δημιουργεί την ταυτότητα του ανθρώπου που χρησιμοποιεί την κριτική του σκέψη για να φιλτράρει τις πληροφορίες (Σ6) σε αντίθεση με τη γυναίκα του που τη θεωρεί εύπιστη. Αντιμετωπίζει την κατάσταση με περιπαικτική διάθεση και προσπαθεί με αυτόν τον τρόπο να δείξει στη γυναίκα του ότι τα πράγματα δεν έχουν ψυχή. Στο τέλος, εμφανίζεται υποχωρητικός (Σ12, Σ14, Σ16) και φαίνεται να παραδέχεται ότι η γυναίκα του έχει δίκιο, τη στιγμή που εκείνη του υπενθυμίζει τη συμπεριφορά του όταν παρακολουθεί ποδοσφαιρικό αγώνα στην τηλεόραση. Κατασκευάζει έτσι την ταυτότητα του παραδοσιακού άνδρα που στο τέλος υποχωρεί απέναντι στις υπερβολές της γυναίκας του μόνο και μόνο επειδή τον έχει κουράσει η συζήτηση και αποζητά την ησυχία του. Προφανώς και παρουσιάζεται προκατειλημμένος απέναντι στη Μαρίνα την οποία μέσα του θεωρεί πεισματάρη, ανώριμη και παρορμητική στην υιοθέτηση αντιλήψεων όπως της άποψης ότι τα πράγματα έχουν ψυχή.

Όσον αφορά τη σχεσιακότητα, σύμφωνα με την οποία κάθε ταυτότητα νοηματοδοτείται μέσα από τη σύγκριση με τις ταυτότητες άλλων προσώπων (Στάμου,

2020), θα λέγαμε πως οι σχέσεις του ζευγαριού παρουσιάζουν οικειότητα και είναι φανερό ότι γνωρίζουν ο ένας τον άλλο πολύ καλά, ενώ μπορούν να προβλέψουν τις αντιδράσεις τους. Οι ταυτότητες τους επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από αυτήν την κατάσταση και η διαμόρφωσή τους στηρίζεται στην στενή σχέση τους ως ζευγάρι. Ο Ηλίας αισθάνεται ανώτερος απέναντι στη Μαρίνα και θεωρεί τον εαυτό του ορθολογιστή, προσπαθεί να την προσγειώσει στην πραγματικότητα την οποία πολλές φορές, όπως πιστεύει, η γυναίκα του αγνοεί. Όταν εκείνη δεν μπορεί να πειστεί με τη λογική χρησιμοποιεί ως όπλο του την ειρωνεία (Σ2, Σ4, Σ8). Η Μαρίνα λόγω της συμπεριφοράς του Ηλία έχει υιοθετήσει το προφίλ της γυναίκας η οποία προσπαθεί συνεχώς να αποκτήσει κύρος απέναντι στον άνδρα της και να του αποδείξει την αξία της. Κατά την έναρξη της συζήτησης με ήρεμο τόνο επιχειρεί να αντιμετωπίσει τα ειρωνικά σχόλια με λογικές εξηγήσεις, (Σ5, Σ7) όταν όμως συνειδητοποιεί ότι δεν μπορεί να το πετύχει, νευριάζει και υιοθετεί τον ειρωνικό τρόπο του συζύγου της σε μια προσπάθεια να τον οδηγήσει στην ενσυναίσθηση (Σ11, Σ13). Οι δυο τους λόγω χαρακτήρα διαφωνούν συνεχώς γιατί ο καθένας χωριστά πιστεύει ότι έχει δίκιο και ότι οι δικές του απόψεις είναι οι σωστές παρουσιάζοντας ένα προφίλ εγωισμού.

Όσον αφορά την μυθοπλαστικοποίηση η οποία αναφέρεται στις αναπαραστατικές επιλογές των δημιουργών της μυθοπλασίας και την απεικόνιση προκατασκευασμένων ταυτοτήτων στην τηλεοπτικό μυθοπλαστικό λόγο (Στάμου, 2020)θα λέγαμε πως στο συγκεκριμένο τμήμα της τηλεοπτικής σειράς οι υπεύθυνοι κατασκευάζουν την ταυτότητα ενός ζευγαριού μέσης ηλικίας, το οποίο έχει μια ιδιαίτερη σχέση και παρουσιάζεται η σύγκρουση μεταξύ των δύο φύλων (άντρας - γυναίκα) μέσα από την ιδιαίτερη ιδιοσυγκρασία της Μαρίνας και του Ηλία. Οι δύο τους λόγω των διαφορετικών χαρακτήρων τους έρχονται συχνά σε σύγκρουση και διαφωνούν για ποικίλα θέματα. Ο ένας παρουσιάζεται ορθολογιστής και η άλλη ονειροπόλα. Ο Ηλίας, είναι ένας άντρας που θεωρεί τον εαυτό του ανώτερο και πιο λογικό από τη γυναίκα του και εμφανίζεται προκατειλημμένος απέναντι στην ευαισθησία της γυναικείας φύσης, ενώ επιμένει να εστιάζει στη λογική εξήγηση των πραγμάτων. Η Μαρίνα από την άλλη μεριά, είναι μια γυναίκα με ευαισθησίες η οποία προσπαθεί μέσα από την ενασχόληση της με ποικίλες δραστηριότητες να κερδίσει την εμπιστοσύνη και να ενισχύσει το κύρος της απέναντι στον άντρα της. Εδώ παρουσιάζεται να έχει ασχοληθεί με τα φυτά και την μοντέρνα άποψη ότι έχουν ψυχή και ακούν όταν τους μιλούν οι άνθρωποι. Οι σεναριογράφοι έχουν επιλέξει να της δώσουν τη θέση μιας γυναίκας

υποβαθμισμένης στα μάτια του συζύγου της, η οποία διαρκώς προσπαθεί να αποδείξει την αξία της και την ξεχωριστή της φύση. Στενοχωριέται και αντιδρά στην ειρωνεία και την καυστική διάθεση του συζύγου της και πολλές φορές υιοθετεί την ίδια συμπεριφορά παρασυρόμενη από την παρορμητικότητά της και την αδυναμία να τον αντιμετωπίσει αποτελεσματικά, όταν αυτός φτάνει στα όρια του γλεουσμού, που είναι ένα από τα χαρακτηριστικά του ως πρωταγωνιστή της σειράς.

Σχετικά με τη δεικτικότητα η οποία στηρίζεται στους σημειωτικούς δεσμούς μεταξύ γλωσσικών στοιχείων και κοινωνικών νοημάτων (Στάμου, 2020), θα ισχυριζόμασταν στην περίπτωση που εξετάζουμε πως η Μαρίνα χρησιμοποιεί άλλες φορές το γυναικείο τρόπο ομιλίας και άλλες τον ανδρικό ανάλογα με την κατάσταση την οποία αντιμετωπίζει και τη συναισθηματική της φόρτιση. Όταν μιλάει στα φυτά της είναι γλυκιά και ήρεμη, γεμάτη στοργή και θετική διάθεση και αυτό το προδίδει η χροιά της φωνής της και το τρυφερό βλέμμα της. Η γυναικεία ταυτότητα της διαφαίνεται μέσα από τη νιαζάρα φωνή και τις διακυμάνσεις στο λόγο (Σ1, Σ17). Στην περίπτωση μας προβάλλεται η στερεοτυπική αντίληψη της υπερευαισθησίας των γυναικών και της παράσυρσης από το συναίσθημα. Η χρήση υποκοριστικών στην ομιλία και οι τρυφερές κουβέντες (νεράκι, αγάπη μου, αγάπες μου, σας αγαπώ) θεωρούνται χαρακτηριστικό του γυναικείου λόγου και δηλωτικό του μητρικού ενστίκτου και της γυναικείας τάσης να τους φροντίζει όλους. Εξωγλωσσικά στοιχεία έρχονται να συμπληρώσουν το προφίλ της γυναικείας φύσης της Μαρίνας, έντονες κινήσεις με τα χέρια, εκφραστικότητα του προσώπου, σπινθηροβόλα μάτια και βλέμμα γεμάτο έξαψη όταν θυμώνει και ένα πλατύ χαμόγελο ικανοποίησης όταν κερδίζει μια λογομαχία με τον Ηλία. (Εικόνα 1, Εικόνα 2).

Εικόνα 1

Εικόνα 2

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα υιοθετεί τον αντρικό λόγο στην προσπάθεια της να ανταποδώσει την ειρωνεία στο σύζυγό της και τον χλευασμό, όταν του υπενθυμίζει τη συμπεριφορά του όταν παρακολουθεί ποδοσφαιρικό αγώνα στην τηλεόραση και χρησιμοποιεί το αντρικό λεξιλόγιο. Εδώ προβάλλεται η στερεοτυπική αντίληψη του ποδοσφαιρόφιλου άντρα που χρησιμοποιεί λαϊκές εκφράσεις και υβρεολόγιο (χασογκόλη, πάρτα ρε άρρωστε, μπρρρ, σαλάγατα, τσομπαναραίοι).

Ο Ηλίας από την άλλη χρησιμοποιεί αντρικό λόγο, υψώνει τη φωνή του και διεκδικεί την απόδοση του δίκιου στα λεγόμενά του. Αντιμετωπίζει τη γυναίκα του με δηκτικό και κυνικό ύφος με λόγο γεμάτο ειρωνεία και τα σχόλια του είναι ιδιαίτερα καυστικά. Θεωρεί ότι η γυναίκα του χαρακτηρίζεται από αφέλεια και δεν μπορεί να διακρίνει το φανταστικό από το πραγματικό. Επίσης, μιλάει σε έντονο ύφος προσπαθώντας να εξηγήσει στη γυναίκα του ότι είναι παράλογη η πράξη της να μιλάει στα φυτά, αφού αυτά δεν την ακούν. Παράλληλα, παρατηρούμε την υφοποίηση στο λόγο καθώς ο Ηλίας υιοθετεί τον γυναικείο τρόπο ομιλίας όταν θέλει να ειρωνευτεί και να κοροϊδέψει τη γυναίκα του για τον τρόπο που μιλάει στα αντικείμενα και την άποψή της ότι αυτά έχουν ψυχή (γλυκές μου πατατούλες, τι είναι μωρέ, σας πλήγωσε το τηγάνισμα, χίλια συγγνώμη, αχ καλημέρα χαλάκι). Ο λόγος του συνοδεύεται από εξωγλωσσικά στοιχεία όπως το κούνημα του κεφαλιού, τα απηυδισμένο βλέμμα, τα γουρλωμένα μάτια και οι κινήσεις των χεριών που ενισχύουν τον τύπο του χαρακτήρα του (Εικόνα 3).

Εικόνα 3

Εικόνα 4

Στοιχεία υφοποίησης αποδεικνύουν τη δεικτικότητα στο απόσπασμα.

Στη Σ8 ο Ηλίας μιμείται τον τρόπο ομιλίας της Μαρίνας (Εικόνα 4) προκειμένου να την ειρωνευτεί και σε αυτό το σημείο έχουμε υφοποίηση, ενώ το ίδιο συμβαίνει και στις Σ11 και Σ13 όπου η Μαρίνα μιμείται την ομιλία του άντρα της όταν παρακολουθεί ποδοσφαιρικό αγώνα.

Ως την προσωπική δείξη, η χρήση της προσωπικής αντωνυμίας **εγώ** στην Σ1 δηλώνει το ρόλο της Μαρίνας στη φροντίδα των φυτών . Ενώ στη Σ5 με την αντωνυμία **εσύ** δηλώνει την άποψη ότι δεν περιμένει διαφορετική αντίδραση από τον Ηλία που τον θεωρεί σκληρό και χωρίς τρυφερότητα. Στην Σ7 με την αντωνυμία **εγώ** δηλώνει την εμπιστοσύνη στον εαυτό της και την πεποίθησή της ότι τα λόγια της είναι σωστά. Στη Σ9 με την αντωνυμία **εσένα** προσπαθεί να καταλάβει γιατί τον ενοχλεί τόσο το γεγονός ότι μιλάει στα λουλούδια. Ο Ηλίας στην Σ10 της απευθύνεται με την αντωνυμία **σου** θέλοντας να της τονίσει τον παραλογισμό της. Ενώ στην Σ11 η Μαρίνα αντεπιτίθεται με την αντωνυμία **εσύ**, θέλοντας να του δείξει ότι δεν είναι καλύτερος στη συμπεριφορά του.

Ανακεφαλαιώνοντας θα λέγαμε ότι η Μαρίνα είναι μια γυναίκα και μητέρα τρυφερή με ευαίσθητη ψυχή η οποία ασχολείται με το σπίτι χωρίς να δουλεύει σε κάποια άλλη εργασία ενώ παρουσιάζεται ως μοντέρνα και με σύγχρονες αντιλήψεις, καθώς παρακολουθεί τη μόδα και τις νέες ιδέες όπως την ψυχολογική διάσταση που θέλει τα φυτά να αισθάνονται και να ακούν.

Ο Ηλίας είναι ο τυπικός εργαζόμενος άντρας που φιλτράρει τις πληροφορίες που δέχεται από τον έξω κόσμο και τοποθετεί τη λογική πάνω από το συναίσθημα.

Ενδεικτική είναι και η χρήση της σημειωτικής δεικτικότητας. Έτσι, Η Μαρίνα είναι μια κομψή κυρία η οποία προσέχει την ενδυμασία της και φοράει ρούχα που ταιριάζουν στην ηλικία της ενώ στη συγκεκριμένη σκηνή επειδή ασχολείται με δουλειές του σπιτιού και βρίσκεται στην κουζίνα φοράει μια ποδιά με λουλούδια. Ένα στοιχείο που δείχνει ότι ακολουθεί την παράδοση επηρεασμένη από τις κοινωνικές συμβάσεις παλαιότερων εποχών για τις νοικοκυρές (Εικόνα 3).

Οι ενδυματολογικές επιλογές του Ηλία είναι κλασικές για την ηλικία του και τυπικές ενός εργαζόμενου σε γραφείο (Εικόνα 4).

Το δωμάτιο όπου διαδραματίζεται η σκηνή είναι μια κουζίνα ενός σύγχρονου αστικού νεοελληνικού σπιτιού ενός ευκατάστατου ζευγαριού με όλες τις ανέσεις (Εικόνες 5,6).

Εικόνα 5

Εικόνα 6

6.2 Βούλα και Μηνάς

Η συγκεκριμένη σκηνή λαμβάνει χώρα στην κουζίνα του σπιτιού, όπου η Βούλα μια γυναίκα ηλικιωμένη κάθεται στη κουζίνα και καθαρίζει φασολάκια. Την ίδια στιγμή φτάνει στο σπίτι ο άντρας της, ο Μηνάς που είχε πάει στο φαρμακείο, για να της φέρει φάρμακα. Ωστόσο, αργότερα η δράση μεταφέρεται στο σαλόνι.

Ως προς τη θεσιακότητα, η Βούλα φαίνεται από την αρχή της σκηνής ότι αισθάνεται άβολα με τα παραπανίσια κιλά της και συνδέει οποιαδήποτε αναφορά με αυτή της την αδυναμία. Έτσι, στην επισήμανση του Μήνα ότι πρέπει να πάρει τουλάχιστον ενάμισι χάπι για να δει αποτέλεσμα, αντιδρά θεωρώντας ότι θέλει να την κοροϊδέψει και εκδηλώνει άμεσα τον εκνευρισμό της. (Σ7, Σ8, Σ9, Σ10) Λίγο πιο μετά, φέρεται με γυναικεία πονηριά αφού διαβάσει κρυφά τις οδηγίες και επιβεβαιώνει την επισήμανση του Μηνά χωρίς να του το πει. Στο ίδιο σημείο φαίνεται και η αδυναμία της να συμβιβαστεί με την ηλικία της, καθώς δεν μπορεί να διαβάσει τα μικρά γράμματα στις οδηγίες του φαρμάκου. (Σ16) Παράλληλα, γεμάτη εγωισμό και αδιαφορία, όταν δεν βρίσκει το σύζυγό της, καταλήγει στο αυθαίρετο συμπέρασμα ότι εκείνος θύμωσε και με τα λόγια της δηλώνει ότι δεν τη νοιάζει και πολύ. Στη συνέχεια, εμφανίζεται ως νοικοκυρά και τακτοποιεί τα μαξιλάρια στον καναπέ, όπου ανακαλύπτει μια σακούλα από το φαρμακείο που περιέχει διάφορα προϊόντα σχετικά με την ερωτική επιθυμία. Αμέσως μετά τον αιφνιδιασμό της από την ανακάλυψη, την κυριεύει η καχυποψία και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι κάτι συμβαίνει με τον άντρα της. Σβήνει τα φώτα και

τον περιμένει στο σκοτάδι καθισμένη στην πολυθρόνα. Στο μεταξύ το μυαλό της έχει πλάσει το σενάριο ότι ο Μηνάς την απατά. Εμφανίζεται ζηλιάρα και ανασφαλής και όπως φαίνεται από το διάλογο που ακολουθεί με τον άντρα της εύπιστη και αφελής, καθώς δεν αντιλαμβάνεται από την αρχή την περιπαικτική διάθεση του Μηνά για το θέμα. Κι όταν εκείνος της εξηγεί ότι είναι διαφημιστικά από το φαρμακείο, γεμάτη ειρωνεία αφήνει υπαινιγμούς για την μεγάλη του ηλικία στρέφοντας άλλου τη συζήτηση (Σ40, Σ41).

Ο Μηνάς είναι ένας ηλικιωμένος άντρας που εμφανίζεται ως ο "κουβαλητής" του σπιτιού αφού έχει φέρει στη γυναίκα του τα φάρμακα που του ζήτησε από το φαρμακείο. Εμφανίζεται λογικός και ξεκάθαρος στις οδηγίες για το φάρμακο, ενώ αδιαφορεί στις αντιρρήσεις της γυναίκας του για τη δοσολογία προσπερνώντας τις αντιδράσεις της και τις υποθέσεις της για τα κιλά. Παρουσιάζεται υποχωρητικός και χωρίς να θέλει να δώσει τροφή για τη συνέχιση του ανώφελου διαλόγου που μέσα του ξέρει ότι θα οδηγήσει σε αδιέξοδο αποχωρεί αφήνοντας μόνη τη Βούλα. Ωστόσο, δεν κρύβει τον εκνευρισμό του για την αγνωμοσύνη και την παράλογη συμπεριφορά της γυναίκας του (Σ13). Αργότερα, όταν ξανασυναντιούνται στο σαλόνι και ακολουθεί η σκηνή με την εκδήλωση της ζήλιας της Βούλας, αποφασίζει να αντιμετωπίσει με χιούμορ και σαρκαστική διάθεση την επίθεση της γυναίκας του και μάλιστα φαίνεται να το διασκεδάζει ρίχνοντας λάδι στη φωτιά, όταν επιβεβαιώνει τις υποψίες της Βούλας ότι την απατά και εκείνη πέφτει στη παγίδα και τον πιστεύει (Σ36). Με έξυπνο τρόπο αποφεύγει τη σύγκρουση με τη γυναίκα του και αφού τη γεμίσει αμφιβολίες μέσα από το χιούμορ και την περιπαικτική περιγραφή της κατάστασης της εξηγεί με σαφήνεια την πραγματικότητα καταρρίπτοντας το φανταστικό της αφήγημα. Μάλιστα, όταν εκείνη τον κοροϊδεύει για την ηλικία του, εκείνος φαίνεται γεμάτος αυτοπεποίθηση (Σ42). Σπεύδει να παραδεχτεί ότι ως άντρας ένιωσε ντροπή να τα δώσει πίσω, ενώ εμφανίζεται αυτάρεσκος αφήνοντας να διαφανεί η κολακεία και η περηφάνια που νιώθει στη σκέψη ότι ο ανδρισμός του είναι παρόν κι ας είναι μεγάλος σε ηλικία.

Ως προς τη σχεσιακότητα, το ηλικιωμένο ζευγάρι φαίνεται να έχει μια πολύ στενή και άνετη σχέση που στηρίζεται στο γεγονός ότι είναι πολλά χρόνια παντρεμένοι και γνωρίζουν πολύ καλά ο ένας τον άλλον για να μπορούν να προβλέψουν την αντίδρασή του σε δεδομένες στιγμές. Τα πολλά χρόνια συμβίωσης έχουν οδηγήσει σε μια σχέση μοναδικής αλληλεπίδρασης που μόνο τα ζευγάρια σε μεγάλη ηλικία μπορούν να έχουν, αφού λόγω της πολύχρονης τριβής μεταξύ τους έχουν μάθει κάθε πτυχή του χαρακτήρα

τους εκατέρωθεν. Η Βούλα εμφανίζεται πεισματάρη, ζηλιάρη και εύπιστη σε αντίθεση με τον Μηνά που στη συγκεκριμένη σκηνή εμφανίζεται λογικός και με καθαρή σκέψη, ενώ του αρέσει να περιπαίζει τη γυναίκα του που φαίνεται να κάνει παράλογους συνειρμούς και να είναι καχύποπτη. Το θέμα των κιλών απασχολεί την Βούλα ενώ και οι δύο δίνουν σημασία στην ηλικία και με το κατά πόσο διατηρούν στοιχεία της νεανικής τους ηλικίας, όπως ο ανδρισμός του Μηνά και η μη παραδοχή της Βούλας ότι έχει αυξημένη πρεσβυωπία. Ο Μηνάς θεωρεί ότι η γυναίκα του είναι ευέξαπτη και ως παραδοσιακός άντρας, όταν λείπει από το σπίτι συχνάζει στο καφενείο. Η Βούλα εξαιτίας της ζήλιας της θεωρεί τον άντρα της αναξιόπιστο και δείχνει μια προκατάληψη σχετικά με το αντρικό φύλο και την απιστία.

Ως προς την μυθοπλαστικοποίηση, στο συγκεκριμένο τμήμα της τηλεοπτικής σειράς οι υπεύθυνοι κατασκευάζουν την ταυτότητα ενός ηλικιωμένου ζευγαριού, το οποίο έχει πολλά χρόνια κοινού βίου και έχει όλα τα χαρακτηριστικά ενός ζευγαριού που γνωρίζεται πολύ καλά. Η Βούλα παρουσιάζεται ως μία γυναίκα τροφαντή που έχει τύψεις για το βάρος της σε σημείο που να θίγεται πολύ εύκολα. Διακρίνεται από τη γυναικεία πονηριά, την καχυποψία και τη ζήλια σύμφωνα με την στερεοτυπική αντίληψη της κοινωνίας για τις γυναίκες. Εμφανίζεται εριστική και με μεγάλη δόση ευθιξίας ενώ δεν έχει συμβιβαστεί με την ηλικία της. Ο Μηνάς είναι ο παραδοσιακός άντρας που πηγαίνει για τις εξωτερικές δουλειές και περνά τον ελεύθερο χρόνο του στο καφενείο. Διαθέτουν και οι δύο χιούμορ, ενώ ο Μηνάς παρουσιάζεται ετοιμόλογος και με περιπαικτική διάθεση διασκεδάζοντας με τις παρανοήσεις της γυναίκας του.

Ως προς τη δεικτικότητα, θα λέγαμε πως η Βούλα χρησιμοποιεί το γυναικείο λόγο με το νάζι και την διαπεραστική φωνή. Χρησιμοποιεί διακυμάνσεις στη φωνή ανάλογα με την ψυχική της διάθεση. Η γυναικεία ομιλία της συμπληρώνεται με εξωγλωσσικά στοιχεία έντονες κινήσεις με τα χέρια, εκφραστικότητα του προσώπου, διάπλατα ανοιχτά μάτια από έκπληξη και μισόκλειστα από θυμό, ειρωνικό χαμόγελο και κινήσεις του κεφαλιού που δείχνουν απαξίωση(Εικόνες 7,8).

Εικόνα 7

Εικόνα 8

Ο λόγος της διαθέτει μοντέρνες εκφράσεις όπως " κοιμάμαι όρθια" και "θύμωσε, ε ξύδι" (Σ17). Με τις συγκεκριμένες εκφράσεις η πρωταγωνίστρια προσπαθεί αφενός να εκφράσει την απογοήτευση της και αφετέρου να δείξει ότι δεν τη νοιάζει αν θύμωσε ο άντρας της. Ο Μηνάς χρησιμοποιεί τον αντρικό τρόπο ομιλίας ενός άνδρα μεγάλης ηλικίας με χιούμορ και σαφήνεια στο λόγο χωρίς περιστροφές και υπεκφυγές (Σ36). Ο επιτονισμός και η έκφραση απορίας στις φαντασιώσεις της γυναίκας του για την εξωσυζυγική σχέση αποδεικνύουν έναν άντρα σίγουρο για τον εαυτό του και σταθερό χαρακτήρα. Εξωγλωσσικά στοιχεία συμπληρώνουν την αντρική του ομιλία, κινήσεις των χεριών, νεύματα του κεφαλιού και μειδιάματα στην αμηχανία που του προκαλεί η ζήλια της γυναίκας του (Εικόνες 9, 10).

Εικόνα 9

Εικόνα 10

Στοιχείο υφοποίησης εντοπίζεται στη Σ36 όπου ο Μηνάς θέλει να διασκεδάσει με τη γυναίκα του που ζηλεύει και προβαίνει στη μίμηση του ύφους του άντρα που είναι άνετος και παραδέχεται ότι έχει εξωσυζυγική σχέση.

Ως προς τα στοιχεία της προσωπικής δείξης και τη χρήση αντωνυμιών γίνεται εμφανής ο ρόλος τους στο λόγο. Ο Μηνάς στη Σ9 προτρέπει την Βούλα να τον ακούσει δηλώνοντας με το **με** ότι γνωρίζει καλά αυτό που της λέει και να του έχει εμπιστοσύνη. Στη Σ10 η Βούλα αντιδρά και με την αντωνυμία μου **ΜΟΥ** εκδηλώνει τη δυσφορία της. Ο Μηνάς στην Σ13 με την χρήση της αντωνυμίας στην φράση **ΕΓΩ** δηλώνει την ματαιότητα των πράξεων του. Στη Σ23 η Βούλα με την φράση **Εσύ** απευθύνεται στον Μηνά ζητώντας του εξηγήσεις. Ενώ ο Μηνάς στην Σ24 της απαντά απορημένος **Εγώ** προσπαθώντας να καταλάβει. Η Βούλα στην Σ39 απηυδισμένη ρωτά τον Μηνά αν την κοροϊδεύει (**Με** δουλεύεις;) οργισμένη με τη συμπεριφορά του. Και στην Σ41 εκφράζει την ειρωνεία της με την αντωνυμία (**εσένα** βρήκαν).

Ανακεφαλαιώνοντας θα λέγαμε ότι η Βούλα εμφανίζει μια τυπική μορφή γυναίκας μεγάλης ηλικίας που δεν μπορεί να συμβιβαστεί με την ηλικία και τα κιλά της και ιδιαίτερα ανασφαλής και ζηλιάρα όπως και πολλές γυναίκες στον κοινωνικό περίγυρο.

Από την άλλη μεριά, ο Μηνάς είναι ο παραδοσιακός ηλικιωμένος άντρας του καφενείου που γνωρίζει καλά τη γυναίκα του και δεν πτοείται από τις σκηνές ζηλοτυπίας.

Ως προς τη σημειωτική δεικτικότητα θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Βούλα είναι μια ηλικιωμένη γυναίκα που ντύνεται πιο μοντέρνα από την ηλικία της και με μαλλιά βαμμένα σε νεανικές αποχρώσεις, ενώ ο Μηνάς είναι ντυμένος πιο κλασικά κοντά στην ηλικία του με τη ζακέτα και το πουκάμισο που συνήθως φορούν οι άντρες της ηλικίας του.

Το σπίτι είναι ένα σπίτι με κλασική διακόσμηση και επίπλωση που ταιριάζει με την ηλικία του ζευγαριού (Εικόνα 11).

Εικόνα 11

6.3 Βάσω και Χάρης

Η συγκεκριμένη σκηνή λαμβάνει χώρα στην κουζίνα του σπιτιού ενός νεαρού ζευγαριού, της Βάσως και του Χάρη, όπου η βρύση έχει υποστεί βλάβη και ο Χάρης θεωρεί αντρικό καθήκον να την επισκευάσει.

Ως προς τη θεσιακότητα, οι δύο ομιλητές πέρα από την συμβατική ταυτότητα του φύλου γυναίκα – άνδρας νεαρής ηλικίας με βάση το επικοινωνιακό πλαίσιο στο οποίο βρίσκονται μπορούν να υιοθετήσουν διάφορες ταυτότητες οι οποίες σχετίζονται με το θέμα της συνομιλίας τους και την ποικιλία στις θέσεις που λαμβάνουν μέσα σε αυτήν (Στάμου, 2020).

Ο Χάρης είναι ένας νεαρός με παγιωμένες στερεότυπες αντιλήψεις περί ανδρικής και γυναικείας εργασίας και θεωρεί χρέος του να επισκευάσει τη βρύση γιατί αυτό είναι μια δουλειά που όλοι οι άντρες ξέρουν να κάνουν και εκνευρίζεται, όταν η Βάσω του προτείνει να καλέσει υδραυλικό (Σ5). Εμφανίζεται εγωιστής και ισχυρογνώμων, πεισματάρης και επίμονος. Δεν παραδέχεται την αδυναμία του να επισκευάσει τη βρύση και προτιμά να περάσει τη μέρα του ασχολούμενος με αυτή τη δουλειά που δεν κατέχει, μόνο και μόνο για να επιβεβαιώσει τον ανδρισμό του. Όταν μάλιστα η Βάσω του προτείνει να καλέσει τον πατέρα της που είναι πολύ ικανός σε αυτά, εκείνος θυμώνει ακόμη περισσότερο και λόγω του ανταγωνισμού μεταξύ αυτού και του πατέρα της και την μειονεξία που νιώθει αρνείται πεισματικά κάθε βοήθεια. (Σ21, Σ33, Σ34, Σ35). Χτίζει την ταυτότητα του άντρα που πρέπει οπωσδήποτε να είναι καλός στα μαστορέματα και προσπαθεί να το αποδείξει προσπαθώντας να επισκευάσει τη βρύση έστω και αν δεν έχει γνώσεις υδραυλικού. Μάλιστα, όταν δεν τα καταφέρνει, ισχυρίζεται ότι είναι μεγάλη η ζημιά και επομένως κανείς δεν μπορεί να την επισκευάσει (Σ59) αν δεν μπορεί ο ίδιος, επιδεικνύοντας τη μεγάλη ιδέα που έχει για τον εαυτό του και εμφανίζεται ως αλαζόνας προσπαθώντας να ανταποκριθεί στο αντρικό πρότυπο του μάστορα.

Η Βάσω κατασκευάζει την ταυτότητα της τρυφερής και ερωτευμένης συντρόφου που αγαπά τον Χάρη και εμφανίζεται απελευθερωμένη από προκαταλήψεις περί υποχρεωτικής ικανότητας των ανδρών στα μαστορέματα. Η ίδια για να απαλλάξει τον Χάρη από την αντίληψη ότι όλοι οι άνδρες πρέπει να είναι καλοί στα μαστορέματα του τονίζει ότι ο κόσμος έχει εξελιχθεί και η άποψη αυτή θεωρείται αναχρονιστική (Σ52). Άλλωστε η ίδια δεν έχει καμία αμφιβολία ότι ο σύντροφός της είναι άνδρας. Εμφανίζεται συμπονετική και με ενσυναίσθηση προσπαθώντας να απαλλάξει τον Χάρη από την υποχρέωση που έχει επωμιστεί και του επισημαίνει ότι δεν είναι ανάγκη να καταπιέζεται. Παρουσιάζεται πιο πρακτική και αποφασιστική θεωρώντας ότι πρέπει να φωνάξει τον υδραυλικό για να αποκατασταθεί η βλάβη και να επιστρέψουν στη φυσιολογική τους ζωή. Εμφανίζεται εκνευρισμένη με την επιμονή του Χάρη και καυστική στο σχολιασμό της εμμονής του ενώ τον περιπαίζει στις δοκιμές για το αν η βρύση λειτουργεί. Ωστόσο, κάποια στιγμή χάνει τη ψυχραιμία της και αρχίζει να φωνάζει γεμάτη νεύρα ότι πρέπει να καλέσουν τον υδραυλικό (Σ22). Μάλιστα εμφανίζεται ειρωνική, αμφισβητώντας τον ανδρισμό του Χάρη, που με βάση την άποψή του, τα άλφα male γνωρίζουν από μαστορέματα (Σ52, Σ53). Τέλος, φαίνεται να

διαθέτει χιούμορ, καθώς προτείνει στο σύντροφό της να πάρουν παπά για να διορθώσει τη βρύση (Σ60).

Ως προς τη σχεσιακότητα, θα ισχυριζόμασταν ότι το νεαρό ζευγάρι παρουσιάζει οικειότητα και στενή σύνδεση. Οι χαρακτήρες τους είναι διαφορετικοί με τον Χάρη να είναι πιο συντηρητικός και πιο αγκυλωμένος στα στερεότυπα των φύλων, ενώ η Βάσω πιο προοδευτική και απελευθερωμένη από τις προκαταλήψεις και τα ταμπού της κοινωνικής ζωής. Η σχέση τους, τους οδηγεί στην κατασκευή ποικίλων ταυτοτήτων. Ο Χάρης εμφανίζεται επίμονος και πιστός στα πιστεύω του για το ανδρικό φύλο και τις ικανότητες του, το οποίο θεωρεί ότι πρέπει να εκπροσωπεί επάξια αρχής γενομένης από την επισκευή της βρύσης. Στην πραγματικότητα είναι ο νέος άνθρωπος που δεν έχει σχέση με χειρωνακτικές εργασίες αλλά ως χρήστης του υπολογιστή και του διαδικτύου θεωρεί ότι μπορεί αντλώντας τις απαραίτητες πληροφορίες να φέρει εις πέρας κάθε εργασία και κυρίως τις αντρικές δουλειές όπως τις ονομάζει. Η Βάσω φαίνεται να γνωρίζει καλά το σύντροφό της και την απειρία του σε θέματα επισκευής οικιακών συσκευών και επιλέγοντας να εμφανίζεται αρχικά διακριτική προτείνει να καλέσουν τον υδραυλικό ή τον πατέρα της. Αργότερα, όταν ο Χάρης εμφανίζεται επίμονος και αδιάλλακτος νευριάζει και προσπαθεί να του εξηγήσει φωνάζοντας ότι θα πρέπει να τελειώνει αυτή η κατάσταση. Παράλληλα, η σχέση τους και ο διάλογος μεταξύ τους διακατέχεται από νεανικό χιούμορ.

Ως προς την μυθοπλαστικοποίηση στο συγκεκριμένο τμήμα της τηλεοπτικής σειράς οι υπεύθυνοι κατασκευάζουν την ταυτότητα ενός νεαρού γεμάτου ζωντάνια ζευγαριού, που αποτελείται από μια γυναίκα και έναν άνδρα που έχουν δύο διαφορετικούς χαρακτήρες. Ο Χάρης πιο συντηρητικός και περισσότερο πιστός στις παραδόσεις και τα στερεότυπα, συμβιβασμένος με τα πρότυπα της κοινωνικής ζωής και την αντίληψη για τις χειρωνακτικές ικανότητες των ανδρών. Προσπαθεί να φανεί αντάξιος αυτών των πεποιθήσεων κι ας μην καταφέρνει να ανταποκριθεί. Η Βάσω νέα γυναίκα με πιο φεμινιστικές ιδέες και πιο ανοιχτή στην υιοθέτηση νέων ιδεών και απόψεων μακριά από προκαταλήψεις και έμφυλα στερεότυπα προσπαθεί να πείσει τον σύντροφό της ότι ο κόσμος έχει εξελιχθεί και δεν χρειάζεται να καταπιέζει τον εαυτό του προσποιούμενος έναν άνδρα που στην πραγματικότητα δεν έχει σχέση με χειρωνακτικές εργασίες, γιατί πολύ απλά όλοι οι άντρες δεν είναι αναγκαστικά καλοί στα μαστορέματα. Οι χαρακτήρες που πλάθονται διαθέτουν χιούμορ και εύθυμη διάθεση, νεανικό αυθορμητισμό, ενώ εμφανίζονται παρορμητικοί και ανυπόμονοι.

Ως προς τη δεικτικότητα η οποία στηρίζεται στους σημειωτικούς δεσμούς μεταξύ γλωσσικών στοιχείων και κοινωνικών νοημάτων (Στάμου, 2020), ο Χάρης χρησιμοποιεί τον νεανικό αντρικό λόγο με σύγχρονα γλωσσικά στοιχεία «άλφα male, μασίφ άνδρες» (Σ53). Ενώ εξωγλωσσικά στοιχεία όπως οι κινήσεις των χεριών και οι εκφράσεις του προσώπου, το βλέμμα και η ένταση στη φωνή συνοδεύουν την παρουσία και το λόγο του νεαρού και στοχεύουν στην υποστήριξη όσων λέει (Εικόνες 12,13).

Εικόνα 12

Εικόνα 13

Η Βάσω από την άλλη χρησιμοποιεί τον γυναικείο τρόπο ομιλίας με υποκοριστικά και νάζι, "Αγαπούλα, Έλα μωρέ Χάρη" διακουμάνσεις στη φωνή αλλά και ένταση όταν νευριάζει. Ύψος χαδιάρικο και στάση που δείχνει ενδιαφέρον για τον Χάρη, λόγος που δείχνει γλυκύτητα και αγάπη για το σύντροφό της και διάθεση για χιούμορ και σαρκασμό. "Αγαπούλα, Έλα μωρέ Χάρη"(Σ32, Σ46). Εξωγλωσσικά στοιχεία συνοδεύουν το λόγο όπως οι κινήσεις των χεριών η κλίση του κεφαλιού, τα μάτια γεμάτα άλλοτε κατανόηση και άλλοτε εκνευρισμό (Εικόνες 14,15).

Εικόνα 14

Εικόνα 15

Στοιχεία υφοποίησης εντοπίζονται κατά τη συνομιλία της Βάσως και του Χάρη σχετικά με την επιδιόρθωση της βρύσης ο Χάρης μιμείται το ύφος του άντρα του σπιτιού που είναι ικανός στις χειρωνακτικές εργασίες και μπορεί να επιδιορθώσει όλες τις βλάβες χωρίς να χρειάζεται μαστορα γιατί έτσι κάνουν όλοι οι πραγματικοί άντρες. (Σ10, Σ39, Σ12).

Ως προς την προσωπική δείξη ο Χάρης στην Σ6 με την αντωνυμία **εμείς** εντάσσει τον εαυτό του στο σύνολο των ανδρών που γνωρίζουν από χειρωνακτικές εργασίες. Στη Σ12 με την αντωνυμία **εμένα** και στην Σ37 με την αντωνυμία **δικά μου** θέλει να δείξει επίσης την ικανότητα του στα χέρια. Στην Σ39 με την αντωνυμία **ΕΓΩ** δηλώνει περήφανα τον ανδρισμό του. Και στη Σ51 με την αντωνυμία **μας** εκφράζει την άποψη ότι είναι στοιχείο των ανδρών η ικανότητα στα μαστορέματα.. Ενώ στη Σ59 με την αντωνυμία **εγώ** δηλώνει εγωιστικά ότι είναι ο μόνος που μπορεί να διορθώσει τη βρύση ως άντρας. Τέλος η Βάσω στη Σ54 με την αντωνυμία **ΕΣΥ** απευθύνεται στον Χάρη και αγανακτισμένη αμφισβητεί τις ικανότητες του.

Ανακεφαλαιώνοντας, θα λέγαμε ότι η Βάσω είναι μια νέα κοπέλα με μοντέρνες απόψεις, η οποία τρέφει θαυμασμό για τον πατέρα της και εμφανίζεται απαλλαγμένη

από τις στερεότυπες απόψεις περί ανδρικής και γυναικείας εργασίας. Ενώ ο Χάρης είναι ο νεαρός που έχει επηρεαστεί έντονα από τα στερεότυπα και τις στάσεις της κοινωνίας απέναντι στη σχέση των αντρών με τις χειρωνακτικές εργασίες και επιθυμεί να αποδείξει στη σύντροφό του ότι είναι ικανός όπως ο μπαμπάς της.

Ως προς τη σημειωτική δεικτικότητα, η Βάσω είναι μια νεαρή μοντέρνα κοπέλα με όμορφο σώμα και κομψό ντύσιμο (Εικόνα 17). Ο Χάρης είναι ντυμένος με σπορ εμφάνιση όπως ταιριάζει σε νέους ανθρώπους όταν βρίσκονται εντός του σπιτιού (Εικόνα 16).

Το σπίτι του ζευγαριού μοιάζει με φοιτητικό ως προς τη διακόσμηση και είναι σχετικά παλιό. Καταλαβαίνουμε πως πιθανότατα τα παιδιά το το νοικιάζουν (Εικόνα 13,14,15).

Εικόνα 16

Εικόνα 17

7.Διδακτική πρόταση

7.1 Σύγχρονες προσεγγίσεις

Με βάση τις σύγχρονες θεωρήσεις που αφορούν τη γλωσσική εκπαίδευση, η έμφαση δίνεται στη χρήση πρακτικών γραμματισμού, που αφορούν την αξιοποίηση δραστηριοτήτων κατά τη διδασκαλία με τη χρήση πολυτροπικών κειμένων και την εφαρμογή στην τάξη ασκήσεων που συνδέονται με θέματα τα οποία αφορούν την καθημερινή ζωή και τις κοινωνικές και πολιτισμικές εμπειρίες των μαθητών εκτός σχολικού περιβάλλοντος (Στάμου, Αρχάκης & Πολίτης, 2016: 17).

Η χρήση των ΚΜΚ στην εκπαιδευτική διαδικασία παρέχουν την ευκαιρία στους μαθητές και στις μαθήτριες «να προχωρήσουν στην κριτική επεξεργασία του τηλεοπτικού λόγου και να συνειδητοποιήσουν ότι αφενός δεν υπάρχει γλωσσική ομοιογένεια και αφετέρου ότι το χιούμορ μπορεί να οδηγήσει έμμεσα στην υπονόμηση της γλωσσικής απόκλισης από τη νόρμα» (Στάμου, 2012: 23). Παράλληλα, τα παιδιά θα μπορέσουν να εκπαιδευτούν στην κριτική επεξεργασία των μεταπραγματολογικών στερεοτύπων που αναφέρονται στα στερεότυπα που δημιουργούνται εκτός της γλωσσικής έκφρασης και τα οποία σχετίζονται με τις αναπαραστάσεις της κοινωνιογλωσσικής πραγματικότητας, τα οποία προβάλλονται και υποστηρίζονται από τέτοιου είδους κείμενα (Τσάμη, Φτερνιάτη, & Αρχάκης, 2016: 99).

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης επιλέχθηκε η αξιοποίηση υλικού από τηλεοπτικά κείμενα από τη σειρά " Μην αρχίζεις τη μουρμούρα" η οποία ανήκει στις προτιμήσεις των παιδιών. Η διδακτική επεξεργασία και η κριτική ανάλυση κωμικών τηλεοπτικών κειμένων βασίστηκε στο γεγονός ότι οι μαθητές δείχνουν την προτίμηση τους σε τηλεοπτικές σειρές που έχουν έντονο το χιουμοριστικό στοιχείο (Φτερνιάτη, Τσάμη & Αρχάκης, 2020: 571).

Άλλωστε, είναι γεγονός ότι η κριτική διδασκαλία χιουμοριστικών κειμένων συμβάλλει στη συνειδητοποίηση από μέρους των μαθητών ότι το χιούμορ συνιστά φορέα κοινωνικών νοημάτων και ιδεολογιών, αφού είναι ένα μέτρο διάκρισης αποδεκτών και μη αποδεκτών κοινωνικά συμπεριφορών. Σύμφωνα με την άποψη των Bell & Pomerantz (2016: 120, όπως αναφέρεται στους Φτερνιάτη, Τσάμη & Αρχάκης, 2020: 572) το χιούμορ «υποδεικνύει κοινωνικές, ιστορικές και πολιτικές συγκρούσεις και έτσι

επιτρέπει στους/στις μαθητές/τριες να έχουν πρόσβαση και να αναλύουν στάσεις απέναντι σε τέτοια θέματα». Υπό αυτό το πρίσμα γίνεται φανερό ότι το χιούμορ συνήθως χρησιμοποιείται και για την αναπαραγωγή κοινωνικών ανισοτήτων, φυσικοποίηση στερεοτύπων και μπορεί να προβαίνει σε συγκάλυψη ρατσιστικών, σεξιστικών, ταξικών κ.α. τάσεων (Archakis & Tsakona, 2019).

7.3 Σχεδιασμός δραστηριοτήτων

Οι δραστηριότητες που δημιουργήθηκαν για το γλωσσικό μάθημα με βάση το μοντέλο των πολυγραμματισμών και αποσκοπούν στην καλλιέργεια κριτικής σκέψης μέσω της επεξεργασίας πολυτροπικών κειμένων, αφορούν μαθητές και μαθήτριες της Ε' τάξης του Δημοτικού σχολείου και βασίζονται στο πλαίσιο της διδασκαλίας της ενότητας 15 με τίτλο "Τηλεόραση" (http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2001/Glossa_E-Dimotikou_html-empl/index3_15.html). Το χρονικό πλαίσιο εκτείνεται σε 4 ώρες. Τα ΚΜΚ που χρησιμοποιήθηκαν είναι αποσπάσματα από τον πρώτο κύκλο της σειράς "Μην Αρχίζεις τη Μουρμούρα", αντιπροσωπευτικά του ελέγχου της κατασκευής ταυτοτήτων έμφυλων και ηλικιακών με βάση τη γλώσσα.

Το Σχέδιο

Η ακόλουθη διδακτική πρόταση σχεδιάστηκε με κεντρικό στόχο να καθοδηγήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες στην αναγνώριση μέσα από μια τηλεοπτική μυθοπλασία της ύπαρξης διαφορετικών μορφών στην κοινωνική ποικιλότητα, το ρόλο του χιούμορ στα ΚΜΚ και τον εντοπισμό του τρόπου που αναπτύσσονται οι έμφυλες και ηλικιακές ταυτότητες και αναπαράγονται τα στερεότυπα σχετικά με τα δύο φύλα και την ηλικία. Βάση δίνεται και στην κριτική αντιμετώπιση της επίδρασης των κοινωνιολέκτων στα στερεότυπα αυτά και την προσπάθεια παρουσίασης τους μέσα από τα κείμενα μυθοπλασίας, ενώ παράλληλα γίνεται προσπάθεια αποδόμησής τους (Αρχάκης, Φτερνιάτη & Τσάμη, 2015). Σε αυτό το πλαίσιο επιλέχθηκε να εξεταστούν οι έμφυλες

και ηλικιακές ταυτότητες σε σχέση με την γλώσσα και την κουλτούρα που προάγεται μέσα από τον τηλεοπτικό μυθοπλαστικό λόγο.

Το σχέδιο χωρίζεται σε 4 στάδια και οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων και συμμετέχουν στις δραστηριότητες συνεργατικά.

A. Τοποθετημένη πρακτική

Στο στάδιο αυτό με αφορμή τα εισαγωγικά κείμενα της ενότητας με τίτλο "Τηλεόραση" μιλάμε για τα θετικά και τα αρνητικά της τηλεόρασης και συζητάμε για τα τηλεοπτικά προγράμματα και για τη χρήση της γλώσσας σε αυτά και κυρίως στις κωμικές τηλεοπτικές σειρές. Μιλάμε για τα διάφορα είδη γλωσσικής ποικιλότητας, το λόγο όπως χρησιμοποιείται σε διαφορετικές επικοινωνιακές περιστάσεις καθώς και το διαφορετικό ύφος. Εστιάζουμε στα στερεότυπα των φύλων και τη διαφορά στο λόγο (γυναικείο- ανδρικό). Μετά την παρουσίαση των κειμένων των μαθητών παρουσιάζονται τα πολυτροπικά κείμενα που έχουν επιλεγεί ως αντιπροσωπευτικά της διδακτικής πρότασης.

B. Ανοιχτή διδασκαλία

Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες αφού μελετήσουν λεπτομερώς το απόσπασμα από τη συνομιλία της Μαρίνας και του Ηλία και το απόσπασμα της συνομιλίας του Χάρη με την Βάσω καλούνται να απαντήσουν στα παρακάτω ερωτήματα, προκειμένου να αντιληφθούν τον τρόπο ομιλίας των ζευγαριών και τις γλωσσικές επιλογές τους.

Αφού μελετήσετε καλά τα δύο αποσπάσματα που σας δίνονται να προσπαθήσετε να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Τα ζευγάρια χρησιμοποιούν τον ίδιο τρόπο ομιλίας;
2. Ποιες διαφορές εντοπίζετε στη χρήση της γλώσσας από τους πρωταγωνιστές;
3. Το ύφος των συνομιλητών ταιριάζει με την επικοινωνιακή περίσταση;
4. Ποια γλωσσικά στοιχεία φανερώνουν τη διαφορά ανδρικού και γυναικείου λόγου;
5. Ποια στοιχεία σε κάθε απόσπασμα σας προκαλούν γέλιο;
6. Σε βάρος ποιου χαρακτήρα γελάτε κάθε φορά;

7. Ποια άλλα στοιχεία κυρίως μη γλωσσικά φανερώνουν τη διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα;
8. Πώς θα χαρακτηρίζατε το ντύσιμο και τη γενικότερη εμφάνιση των δύο φύλων;
9. Πιστεύετε ότι μέσα από τον τρόπο ομιλίας των πρωταγωνιστών φαίνεται η ηλικία τους;
10. Θεωρείτε ότι η ηλικία των πρωταγωνιστών επηρεάζει τον τρόπο ομιλίας και τις ιδέες τους σχετικά με τα δύο φύλα;

Γ. Κριτική πλαισίωση

Ως δραστηριότητα επιλέγεται η σύγκριση μεταξύ των δύο αποσπασμάτων σε σχέση με τον αντρικό και γυναικείο ρόλο, όπως προβάλλονται μέσα από τα κείμενα και τις διαφορές που καλλιεργούνται στη τηλεοπτική σειρά.

1. Να συγκρίνετε τα δύο αποσπάσματα και να γράψετε τα συμπεράσματά σας σε ένα κείμενο 300 περίπου λέξεων στο οποίο να μιλάτε για τη σχέση μεταξύ των δύο φύλων και τις προκαταλήψεις που εντοπίζετε εις βάρος των φύλων. Η ηλικία τι ρόλο παίζει σε αυτό; Σκεφτείτε αν το χιούμορ που χρησιμοποιείται στα αποσπάσματα οδηγεί τους τηλεθεατές να γελάσουν σε βάρος ενός συγκεκριμένου χαρακτήρα. Δώστε βάρος στη γλώσσα που χρησιμοποιείται.

2. Να μελετήσετε το παρακάτω τραγούδι από την ομώνυμη σειρά και να συζητήσετε στην τάξη τις έμφυλες ταυτότητες που κατασκευάζει. Στα συγκεκριμένο τραγούδι, η γυναίκα παρουσιάζεται με την ταυτότητα της γκρινιάρας και ζηλιάρας συζύγου που εκφράζει τα παράπονα της στο σύζυγο που «ξενοκοιτάει» ως γνήσιο αρσενικό θεωρώντας το φυσικό και αναγνωρίζοντας το λάθος του:

Η Γυναίκα Η Μουρμούρα
Μανώλης Αγγελόπουλος

Μην αρχίζεις τη μουρμούρα
Άκου πρώτα να σου πω
Χθες το βράδυ είχα μπλέξει
Σ' ένα γλέντι φιλικό

Είχε όμορφες κοπέλες
Και ξεχάστηκα να 'ρθώ

Συγχώρα με μουρμούρα μου
Χτυπούσε η καρδούλα μου
Στο χορό στην παραζάλη
Με ξελόγιασαν τα κάλλη

Όμορφες που ήταν όλες
Μ' έβαλαν κρασί να πιω
Μ' έστρωσαν κι ένα ντιβάνι
Κι έπεσα να κοιμηθώ
Μ' έστρωσαν κι ένα ντιβάνι
Κι έπεσα να κοιμηθώ

Μια ξανθά μικρή σουλτάνα
Πω πω πω με τρέλανε
Τέτοια νύχτα μαγεμένη
Αχ να μη ξημέρωνε
Τέτοια νύχτα μαγεμένη
Αχ να μη ξημέρωνε

3. Πιστεύετε ότι η τηλεόραση δημιουργεί τα στερεότυπα μεταξύ των δύο φύλων που βλέπουμε στην κοινωνία; Πώς φαίνεται αυτό από τη χρήση της γλώσσας; Δώστε παραδείγματα από τα συγκεκριμένα αποσπάσματα ή και από αλλού;

Δ. Μετασηματισμένη πρακτική

Στο συγκεκριμένο στάδιο οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα τους και να ασχοληθούν με το θέμα από μια διαφορετική δική τους οπτική ματιά, προκειμένου να συνδυάσουν το ύφος και τη γλωσσική ποικιλία με την κατάλληλη επικοινωνιακή περίσταση. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνεται στους μαθητές να δημιουργήσουν τα δικά τους κείμενα και τα δικά τους χιουμοριστικά βίντεο.

1. Σκεφτείτε ότι είστε σεναριογράφοι και θέλετε να δημιουργήσετε μικρά δρώμενα όπου θα ανατρέπονται τα έμφυλα στερεότυπα. Στα κείμενά σας να αντιστρέψετε τους ρόλους ανδρών – γυναικών (π.χ. Η Βάσω θα φτιάχνει τη βρύση, ο Ηλίας θα ποτίζει κ.λπ).
2. Μπορείτε να δραματοποιήσετε το κείμενο και να βιντεοσκοπήσετε τις δημιουργίες σας.

3. Μετά την παρουσίαση οι συμμαθητές σας θα σχολιάσουν και θα αξιολογήσουν την προσπάθειά σας.

Συμπεράσματα

Η κατασκευή ταυτοτήτων καταλαβαίνουμε πως συνδέεται άμεσα με τη γλώσσα και τις κοινωνιολέκτους που χρησιμοποιούνται σε διάφορες επικοινωνιακές περιστάσεις. Οι ταυτότητες ανακατασκευάζονται και αναδιαμορφώνονται με βάση τη γλωσσική έκφραση και την ανταπόκρισή της στις κοινωνικές συνθήκες. Ωστόσο, υπάρχουν παγιωμένα στερεότυπα και προκαταλήψεις τα οποία λειτουργούν είτε ασυνείδητα είτε συνειδητά και καθοδηγούν τα άτομα στην κατασκευή συγκεκριμένων ταυτοτήτων όπως αυτές επιτάσσονται από τις κοινωνικές συμβάσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι απόψεις της κοινωνίας για τα δύο φύλα και την ηλικία, οι οποίες κατακλύζουν κάθε μορφή κοινωνικής δραστηριότητας. Το σχολείο είναι χώρος κατεξοχήν κοινωνικός και δεν μπορεί παρά να επηρεάζεται από την κοινωνική ζωή.

Στη σύγχρονη εποχή όμως που κυριαρχεί η πολυτροπικότητα επιβάλλεται η μελέτη τέτοιου είδους κειμένων προκειμένου οι μαθητές και οι μαθήτριες να σταθούν κριτικά απέναντι στην κοινωνική δράση και να αρχίσουν να αποδομούν τα εδραιωμένα στερεότυπα. Τα κείμενα μαζικής κουλτούρας θεωρούνται ιδανικά για αυτήν την κατάσταση, καθώς είναι οικεία και δημοφιλή στους μαθητές. Ως εκ τούτου, η επεξεργασία τους προσελκύει το ενδιαφέρον και δίνει την ευκαιρία για συζήτηση και καλλιέργεια κριτικής σκέψης.

Στην παρούσα εργασία η μελέτη των συγκεκριμένων κειμένων μαζικής κουλτούρας φανερώνει τον τρόπο που τα στερεότυπα των φύλων αναπαράγονται στον τηλεοπτικό λόγο και διαπιστώνεται ότι τηρούνται προκαταλήψεις κοινωνικά παγιωμένες, οι οποίες μεταφέρονται στο λόγο με μια δόση χιούμορ μέσα από τη μυθοπλασία.

Ο σκοπός της εργασίας ήταν μέσω της διδακτικής πρότασης να προσεγγιστούν κριτικά τα στερεότυπα των δύο φύλων και τα παιδιά να προχωρήσουν στην αποδόμησή τους.

Η παρούσα εργασία πρόσθεσε μια ακόμη προσπάθεια αξιοποίησης των πολυγραμματισμών στη διδακτική πράξη που συμβάλλει στην διαμόρφωση ολοκληρωμένων προσωπικότητων των παιδιών.

Το μόνο σίγουρο είναι πως το μοντέλο των πολυγραμματισμών είναι μια παιδαγωγική μέθοδος η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε πολλές μορφές στο γλωσσικό μάθημα και πιθανόν η σύνδεσή της με άλλα μαθήματα που προσφέρονται όπως η ιστορία και η λογοτεχνία θα ήταν ένα χρήσιμο πεδίο μελέτης για τη μελλοντική έρευνα.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αντωνοπούλου Ν., (2011). *«Στερεοτυπικές και προκαταληπτικές συμπεριφορές των εκπαιδευτικών σε γηγενείς μαθητές και μαθητές πολιτισμικά διαφορετικών ομάδων»*, Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα.

Αρχάκης, Α. & Τσάκωνα, Β. (2011). *Ταυτότητες, αφηγήσεις και γλωσσική εκπαίδευση*. Αθήνα :Πατάκη

Baynham M. (2002). *Πρακτικές Γραμματισμού*, μτφ. Μ.Αραποπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο

Bourdieu, P. (1996). *Η Ανδρική Κυριαρχία*, Παναγιωτόπουλος Ν (επιμ.). Αθήνα: Δελφίνι

Δραγώνα Θ., (2007). *Ταυτότητα και εκπαίδευση, Σειρά: Κλειδιά και αντικλειδιά*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ.

Jenkins R., (2007). *Κοινωνική Ταυτότητα, Σειρά: Κοινωνικές Επιστήμες*, Γεωργοπούλου Κ. (μτφρ.), Αθήνα: Σαββάλας.

Κασίμη, Π. & Ποταμιάς, Γ. (2021). Αναπαραστάσεις κοινωνιογλωσσικής ασυμβατότητας στον νεανικό λόγο. Διδακτική πρόταση σύμφωνα με το μοντέλο των Πολυγραμματισμών. *Έρκυνα, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών– Επιστημονικών Θεμάτων*, Τεύχος 23ο, 24-45.

Κανατσούλη, Μ. (1997). *Πρόσωπα γυναικών σε παιδικά λογοτεχνήματα: Όψεις και απόψεις*. Αθήνα: Πατάκη.

Κουτσογιάννης Δ (2013), Κριτικοί γραμματισμοί: διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα, Πανελλήνιο Συνέδριο *Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη*, Δράμα.

Κουτσογιάννης, Δ. 2017. *Γλωσσική Διδασκαλία Χθες, Σήμερα, Αύριο. Μια Πολιτική Προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ [ΙΔΡΥΜΑ ΜΑΝΟΛΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ].

Λαμπρίδης, Α., Ε. (2004). *Στερεότυπο, Προκατάληψη, Κοινωνική Ταυτότητα: Μελετώντας τις δυναμικές της κοινωνικής αναπαράστασης για τους Τσιγγάνους*. Αθήνα: Gutenberg

Λαμπροπούλου, Σ. (2014). Κοινωνικό φύλο: Μέθοδοι και προσεγγίσεις. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού & Β. Τσάκωνα (Επιμ.), *Ανάλυση Λόγου: Θεωρία και εφαρμογές* (σσ. 399-440). Αθήνα: Νήσος.

Μαλούτα- Παντελίδου, Μ. (2014). *Φύλο - Κοινωνία - Πολιτική*. Αθήνα: ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (ΚΕΘΙ)

Μαλτέζου, Δ., & Κουλαουζίδης, Γ. (2020). Έμφυλα στερεότυπα και μετασχηματισμός θεωρήσεων στην εσπερινή εκπαίδευση ενηλίκων: νοητικές συνήθειες και αποπροσανατολιστικά βιώματα γυναικών που επιστρέφουν στην εκπαίδευση. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 9(1), 92-111.

doi:<https://doi.org/10.12681/hjre.23224>

Μαραγκουδάκη, Ελ. (2007) «Η παρουσία των δύο φύλων στη Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.». Στο: Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β.- Σακκά, Δ. (Επιμ.) *Από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή: μελέτες για τις ταυτότητες φύλου στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα*, Αθήνα: Gutenberg, σσ. 285-312.

Ντίνας, Κ. (2013), Η γλωσσική ποικιλότητα στο πλαίσιο της Παιδαγωγικής του Κριτικού Γραμματισμού. Επιμ. Ν. Τσιτσανουδη-Μαλλίδη στο *Γλώσσα και Σύγχρονη (Πρωτο)σχολική Εκπαίδευση. Επίκαιρες προκλήσεις και προοπτικές*, σσ. 265-303
Αθήνα: Gutenberg.

Ντίνας, Κ. & Χλαπουτάκη, Ε. (2013), Παιδαγωγικές πρακτικές κριτικού γραμματισμού σε εφήβους μαθητές, Πανελλήνιο Συνέδριο: *Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη*, Δράμα.

Παπαδημητρίου, Α. (2012). Η διαδικασία μέσω της οποίας το παιδί αποκτά την αίσθηση του εαυτού και δομεί τόσο την ταυτότητα του, όσο και τις σχέσεις του με το περιβάλλον, *Εκπαιδευτική Επικαιρότητα*, τόμος Α, τεύχος 3, 26 - 32.

Παπά, Μ. 2010. Ο εγγραμματισμός και η διδασκαλία της πρώτης ανάγνωσης και γραφής με την αναλυτικοσυνθετική μέθοδο: Θεωρία και πράξη. Εφαρμοσμένη παιδαγωγική, *Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛΙΕΠΕΚ)*, 1, 1-34. Ανακτήθηκε από: http://www.elliepek.gr/documents/firstissue/Monika_Papa_Efarmpaid.pdf

Παπαρίζος, Α. (1999). «Η Ταυτότητα των Ελλήνων, Τρόποι Αυτοπροσδιορισμού και η Επίδραση της Ελληνικής Ορθοδοξίας», στο: Κωνσταντοπούλου Χ., Απλιπράντη-Μαράτου Λ., Γερμανός Δ., Οικονόμου Θ, (επιμ.), *«Εμείς» και οι «Άλλοι». Αναφορά στις Τάσεις και τα Σύμβολα*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Παπαρούση, Μ. 2014. *Η κριτική θεωρία και η διδασκαλία της λογοτεχνίας: συνδυάζοντας αναγνωστικές και κριτικές προσεγγίσεις*. Κείμενα, 20, 1-8. Ανακτήθηκε από: http://keimena.ece.uth.gr/main/t20/05_paparousi.pdf

Σαλτίδου, Θ. (2018). *Η «γλώσσα των νέων» ως υφολογικός πόρος όλων των ηλικιών στον λόγο τηλεοπτικών σειρών*. (Διδακτορική Διατριβή). Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα.

Στάμου, Α. Γ. 2012. *Αναπαραστάσεις της κοινωνιογλωσσικής πραγματικότητας στα κείμενα μαζικής κουλτούρας: Αναλυτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης*. Γλωσσολογία, 20, 19-83. Ανακτήθηκε από:

<http://glossologia.phil.uoa.gr/sites/default/files/2.%20Stamou.pdf>

Στάμου, Α. Γ. (2020). *Γερμανικότητα – Ελληνικότητα Ταυτότητες στον λόγο της μαζικής κουλτούρας*, Αθήνα: ΠΕΔΙΟ

Στάμου, Α.Γ., Αρχάκης, Α. & Πολίτης, Π. (2016). Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στον λόγο της μαζικής κουλτούρας: Χαρτογραφώντας το πεδίο. Στο Α.Γ. Στάμου, Π. Πολίτης & Α. Αρχάκης (επιμ.), *Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στον λόγο της μαζικής κουλτούρας: Εκπαιδευτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα*, 13-55. Καβάλα: Εκδόσεις Σαΐτα.

Στάμου, Α., Αρχάκης, Α., & Πολίτης, Π. (2016). Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στον λόγο της μαζικής κουλτούρας: Χαρτογραφώντας το πεδίο. Στο Α. Στάμου, Π. Πολίτης, & Α. Αρχάκης (Επιμ.), *Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στο λόγο της μαζικής κουλτούρας: Εκπαιδευτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα* (σσ. 13-55). Καβάλα: Σαΐτα.

Στόγιος, Ν. (2006). *Πορείες μάθησης δίγλωσσων μαθητών στο ελληνικό σχολείο. Ζητήματα γλώσσας και ταυτότητας*, (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή). Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Τσάμη, Β. (2018). *Κείμενα μαζικής κουλτούρας και γλωσσική ποικιλότητα: Κριτική ανάλυση και ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού*. Διδακτορική διατριβή. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών. Ανακτήθηκε από: <https://nemertes.library.upatras.gr/jspui>.

Τσάμη, Β., Φτερνιάτη, Α., & Αρχάκης, Α. (2016). Μαζική κουλτούρα, γλωσσική ποικιλότητα και χιούμορ: Διδακτικές προτάσεις για την ανάπτυξη του κριτικού γραμματισμού μαθητών / τριών Ε' και ΣΤ' Δημοτικού. Στο Α. Στάμου, Π. Πολίτης, & Α. Αρχάκης (Επιμ.), *Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στο λόγο της μαζικής κουλτούρας: Εκπαιδευτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα*. (σσ. 95-124). Καβάλα: Σαΐτα.

Τσιπλάκου, Σ. (2015). Διδάσκοντας διάλεκτο σε ένα παιδαγωγικό πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού: η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της Κύπρου, στο Μ. Τζακώστα, (επιμ.). *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Gutenberg.

Φτερνιάτη, Α. (2010). Το διδακτικό υλικό για το γλωσσικό μάθημα του δημοτικού και η παιδαγωγική του γραμματισμού και των πολυγραμματισμών. *Νέα Παιδεία* 135.

Φτερνιάτη, Α., Τσάμη, Β. & Αρχάκης, Α. (2016). Τηλεοπτικές διαφημίσεις και γλωσσική ποικιλότητα: Προτάσεις κριτικής γλωσσικής διδασκαλίας. *Προσχολική & Σχολική Εκπαίδευση* 4 (1): 85-100. Ανακτήθηκε από:
<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/education/article/viewFile/1945/10272.pdf>

Φτερνιάτη, Α., Τσάμη, Β. & Αρχάκης, Α. (2020). Μαζική κουλτούρα, γλωσσική ποικιλότητα και κριτικός γραμματισμός: Σχεδιασμός, ανάπτυξη και αξιολόγηση μιας διδακτικής παρέμβασης. Conference: 3ο Διεθνές Συνέδριο *Γραμματισμός και Σύγχρονη Κοινωνία: Ταυτότητες, Κείμενα, Θεσμοί*. Κύπρος, Λευκωσία, 11-12 Οκτωβρίου 2019.

Χαραλαμπίδης Α (2006), *Γραμματισμός, κοινωνία και εκπαίδευση* (πέντε μελέτες). Θεσσαλονίκη: Ι.Ν.Σ

Χοντολίδου, Ε. (1999). *Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας. Γλωσσικός Υπολογιστής 1*. Ανακτήθηκε από <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/thematikes/print/3/>

Χατζησαββίδης, Σ. (2007). Ο γλωσσικός γραμματισμός και η παιδαγωγική του γραμματισμού: Θεωρητικές συνιστώσες και δεδομένα από τη διδακτική πράξη. Η γλώσσα ως μέσο και ως αντικείμενο μάθησης στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία. *Πρακτικά 6^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου ΟΜΕΡ*, Πάτρα 1-3 Ιουνίου 2007, 27-34

Χατζησαββίδης, Σ. (2014). «Από την παραδοσιακή στη λειτουργική γραμματική και ο κριτικός γραμματισμός». Στο Γρίβα, Ε., Κουτσογιάννης, Δ., Ντίνας, Κ., Στάμου, Α., Χατζηπαναγιωτίδη, Α. & Χατζησαββίδης, Σ. (επιμ.) (2014). *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου «Ο Κριτικός Γραμματισμός στη σχολική πράξη»*, <http://www.nured.uowm.gr/drama/PRAKTIKA.html>.

Ξενόγλωσση

Adam, M. (2020). *Health Across The Gender Spectrum*. Διαθέσιμο στο: <https://www.coursera.org/learn/health-gender-spectrum>

Androutsopoulos, J. & Georgakopoulou, A. (2003). Discourse constructions of youth identities: Introduction. In J.K. Androutsopoulos & A. Georgakopoulou (Eds.), *Discourse Constructions of Youth Identities*. Amsterdam: Benjamins, 1-25.

Antaki, C. & Widdicombe, S. (1998). Identity as an achievement and as a tool. Στο C. Antaki, & S. Widdicombe, *Identities in talk* (σσ. 1-14). London: Sage.

Archakis, A. & Tzanne, A. (2009). Constructing Social Identities Through Story-Telling: Tracing Greekness in Greek Narratives. *Pragmatics*, 19(3): 341-360.

Archakis, A. & Tsakona, V. (2019). Racism in recent Greek migrant jokes. *Humor: International Journal of Humor Research* 32 (2), 267-287.

Baggioni, D. & Kasbarian, J. (1996). La Production de l'Identité dans les Situations de francophonie en Contact. In D. de Robillard & M. Beniamino (Eds.), *Le Français dans l'Espace francophone*, 855-869. Paris: Honoré Champion Editeur.

Blackledge, A., Creese, A., et al. 2008. Contesting “language” as “heritage”: negotiation of identities in late modernity. *Applied Linguistics*, 29 (4), 533–554.

Blommaert, J. & P. Varis 2013. Enough is enough: the heuristics of authenticity in superdiversity. Στο *Linguistics superdiversity in urban areas: research approaches*, επιμ. J. Duarte & I. Gogolin, 143-159. Amsterdam: John Benjamins.

Brike, L., 1983, *The changing experience of women: Nature and culture*. The Open University Press

Brown, J. D. (1995). *The Elements of Language Curriculum: A Systematic Approach to Program Development*. Boston, MA: Heinle & Heinle.

Bucholtz, M. (2003). Sociolinguistic nostalgia and authentication of identity. *Journal of Sociolinguistics*, 7 (3), 398–416.

Bucholtz, M., & Hall, K. (2005). Identity and interaction: A sociocultural linguistic approach. *Discourse Studies*, 7 (4-5), 585 – 614.

Castells, M. (2001). *The Power of Identity*. Oxford: Blackwell.

Cook, R. J., & Cusack, S. (2011). *Gender Stereotyping: Transnational Legal Perspectives*. University of Pennsylvania Press.

Cope, B. & Kalantzis, M. (2000). *Multiliteracies: Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London & New York: Routledge.

Coupland, N. (2007). *Style: Language Variation and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Coupland, N. (2009). The mediated performance of vernaculars. *Journal of English Linguistics*, 37, 284-300.

Davies, B., & Harré, R. 1990. Positioning: The discursive production of selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 20(1), 43-63.

Duff, P. 2012. Issues of identity. Στο *The Routledge handbook of second language acquisition*, επιμ. A. Mackey & S. Gass, 410 – 426. London: Routledge.

Eckert, P. (2003). Language and Adolescent Peer Groups. *Journal of Language and Social Psychology*, 22(1): 112-118.

Eckert, P. (2012). Three waves of variation Study: The emergence of meaning in the study of variation. *Annual Review of Anthropology*, 41, 87-100. Ανακτήθηκε από:

<https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev-anthro-092611-145828>

Gauntlett, D. (2008). *Media, Gender and Identity: An introduction*. London: Routledge

Giddens, A. (1991). *Modernity and Self Identity*. Cambridge: Polity Press.

Hilton, J. L., & von Hippel, W. (1996). Stereotypes. *Annual Review of Psychology*, 47, 237–271. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.47.1.237>

Janks, H. (2012). *The Importance of Critical Literacy, English Teaching: Practice and Critique II*, 150-163. Ανακτήθηκε από:

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ970245.pdf>

Jost, J. T., & Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33(1), 1–27. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.1994.tb01008.x>

Kress, G. & Van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal discourse*. London: Arnold.

Lepore, L., & Brown, R. (1997). Category and stereotype activation: Is prejudice inevitable? *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(2), 275–287.

<https://doi.org/10.1037/0022-3514.72.2.275>

McLeod, S. A. (2008). *Social Identity Theory*. *Simply Psychology*. Available at:

www.simplypsychology.org/social-identity-theory.html

Norton, B. 2013. *Identity and language learning: Extending the conversation*. 2η έκδοση Bristol, UK: Multilingual Matters.

Pahl, K. & RoswellJ. 2006. *Travel Notes from the New Literacy Studies. Instances of Practice*. Clevedon: Multilingual Matters

Pennycook, A. (2010). Critical and Alternative Directions in Applied Linguistics. *Australian Review of Applied Linguistics*, 33(2): 16.1-16.14.

Xin, S., Xin, Z. & Lin, C. (2016). Effects of trustors' social identity complexity on interpersonal and intergroup trust. *European Journal of Social Psychology*. 46. 428–440.

Παράρτημα

Επεισόδιο 6 (λεπτά 0:56-3:10)

<https://www.youtube.com/watch?v=ep-sTsgoByk>

Μαρίνα και Ηλίας

((Ένα ζευγάρι μέσης ηλικίας βρίσκεται στην κουζίνα)).

1. Μαρίνα: Τι είναι αγάπη μου; Δίψασες; Δίψασες; Κι εσύ; Θέλετε νεράκι; Μμμ... να σας δώσω εγώ νεράκι; Έτσι, έτσι, έτσι; ((ακούγεται ο ήχος από το ψεκαστήρι καθώς ποτίζει τα φυτά.)) Ξεδίψασες τώρα; Αγάπη μου ((απευθύνεται στο λουλούδι και το χαϊδεύει.))

2. Ηλίας: Αν περιμένεις να σου απαντήσει ο δούσμος και ο βασιλικός, άδικα περιμένεις.

3. Μαρίνα: Γιατί γίνεσαι σπαστικός τώρα;
4. Ηλίας: Ρε Μαρίνα, ειλικρινά περιμένεις αν μιλάς στις πρασινάδες σου τότε τους κάνεις καλό;
5. Μαρίνα: Οι γλυκές κουβέντες είναι η τροφή της ψυχής Ηλία αλλά εντάξει ξέρεις εσύ από αυτά τώρα...
6. Ηλίας: Δεν είναι πλήρως αποδεδειγμένο ότι τα φυτά έχουν ψυχή.
7. Μαρίνα: Έχουν ψυχή στο λέω εγώ. Όλα τα πράγματα γύρω μας έχουν ψυχή όχι μόνο τα φυτά.
8. Ηλίας: Ωραία εντάξει. Τότε αν είναι να μιλάμε σε όλα τα πράγματα έτσι; ((Σηκώνεται και κατευθύνεται προς τις γλάστρες και τα φυτά)). Α γλυκές μου πατατούλες τι είναι μωρέ, τι είναι μωρέ; Σας πλήγωσε το τηγάνισμα; Χίλια συγγνώμη. Δεν θα το ξανακάνω ειλικρινά. Αχ καλημέρα χαλάκι γιατί μωρέ είσαι βρόμικο; Θα σε μαλώσω. Άντε! Να... ((δείχνει με το χέρι του προς τα κάτω το χαλί.))
9. Μαρίνα: Δεν είσαι στα καλά σου έτσι; Και εσένα τελικά τι σε πειράζει που μιλάω στα λουλούδια;
10. Ηλίας: Απλώς σε ενημερώνω ότι δεν θα σου απαντήσουνε ΔΙΟΤΙ ΔΕΝ ΣΕ ΑΚΟΥΝΕ!
11. Μαρίνα: Γιατί εσύ όταν μιλάς στην τηλεόραση σε ακούει κανείς;
- ΟΥ, ΟΥ, ΟΥ ΞΥΠΝΑ, ΞΥΠΝΑ ΧΑΣΟΓΚΟΛΗ, ΔΕΝ ΕΧΕΙΣ ΑΦΗΣΕΙ ΜΠΕΚΑΤΣΑ ΓΙΑ ΜΠΕΚΑΤΣΑ. ΤΙ ΤΟΝ ΚΟΙΤΑΣ ΡΕ; ΤΙ ΤΟΝ ΚΟΙΤΑΣ; ΒΓΑΛΤΟ, Ε! Ε! ΝΑ ΡΕ, ΝΑ! ΠΑΡΤΑ ΡΕ ΑΡΡΩΣΤΕ! Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΟΥ ΡΕ, Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΟΥ ΝΤΡΙΠΛΑΡΕΙ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΑΠΟ ΕΣΕΝΑ. ΜΠΕ...ΜΠΡΡΡΡ, Α ΜΠΡΡΡΡ.
12. Ηλίας: Εντάξει, εντάξει.
13. Μαρίνα: Α ΠΡΡΡΡ, ΣΑΛΛΑΓΑΤΑ ΡΕ ΣΑΛΛΑΓΑΤΑ ΠΟΥ ΘΕΛΕΤΕ ΚΑΙ ΟΜΑΔΑ ΝΑ ΠΑΤΕ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΡΕ, Α ΠΡΡΡΡ, ΤΣΟΜΠΙΑΝΑΡΑΙΟΙ Α ΠΡΡΡΡ.
14. Ηλίας: Εντάξει, εντάξει;
15. Μαρίνα: Τι εντάξει;

16. Ηλίας: Έχεις δίκιο, εντάξει.

17. Μαρίνα: Έτσι μπράβο (επιστρέφει πάλι στη μεριά των φυτών.) Μην τον ακούτε αγάπες μου εσείς, μην το ακούτε τον άνθρωπο τον κακό. Εγώ σας αγαπώ, σας αγαπώ... πολύ, πολύ, πολύ. Στη συνέχεια η Μαρίνα τραγουδά το παραδοσιακό τραγούδι (Βασιλικός) Βασιλικός θα γίνω στο παραθύρι σου, στο παραθύρι σου, ώπα! Και γαύρο τηγανίζω για το χατίρι σου, για το χατίρι σου. Τσος ο γαύρος, τσος .

Επεισόδιο 7 (λεπτά 2:34-4:13, 6:07-7:24, 9:54-11:28)

Βούλα και Μηνάς

<https://www.youtube.com/watch?v=plbxVMOX-q0>

1.«Η ηλικιωμένη γυναίκα βρίσκεται στην κουζίνα και κόβει τα φασολάκια, ενώ ταυτόχρονα την πόρτα του σπιτιού ο σύζυγος της».

2.Βούλα: Έλα στην κουζίνα. (0.2)

((ο άντρας κατευθύνεται προς τα εκεί αφού πρώτα αφήνει πίσω από το μαξιλάρι της πολυθρόνας μια σακούλα φαρμακείου)).

3.Μηνάς: Γιατί σηκώθηκες;

4.Βούλα: Μου πέρασε κάπως... Βρήκες τα αναβράζοντα;

5.Μηνάς: Ναι, σου πήρα και αναβράζοντα και από τα άλλα ((της δείχνει τα φάρμακα)). Για δεξ αυτά εδώ δεν είναι;

6.Βούλα: Ναι, αυτά είναι. Δεν θα μου βάλεις ένα σε μισό ποτήρι νερό;

7.Μηνάς: Ναι ((κατευθύνεται στη βρύση για να βάλει νερό)). Δύο θα σου βάλω.

8.Βούλα: Ένα φτάνει.

9.Μηνάς: Άκουσέ με, αυτά τα χάπια είναι για άτομα τουλάχιστον 40 με 50 κιλά. Αν έχεις τα διπλά πρέπει να πάρεις δύο.

10.Βούλα: Τώρα τι καταλαβαίνεις; Μια χαρά ήμασταν από το πρωί. Ε; ΘΕΣ ΝΑ ΜΟΥ ΣΠΑΞΕΙΣ ΤΑ ΝΕΥΡΑ;

11.Μηνάς: Αλήθεια σου λέω. Το ένα δεν θα σε πιάσει ((φαίνεται να προσπαθεί να ανοίξει το κουτί με το φάρμακο)). Εσύ θέλεις τουλάχιστον ενάμιση .

12.Βούλα: Τις προάλλες πονούσε το κεφάλι μου. Πήρα ένα και μου πέρασε. Αυτό σημαίνει ή ότι λες μπαρούφες ή ότι είμαι 40 κιλά.

13.Μηνάς: ΩΧΟΥ... ΠΩ! ΕΓΩ ΦΤΑΙΩ ΠΟΥ ΑΣΧΟΛΟΥΜΑΙ ((κατευθύνεται προς την έξοδο της κουζίνας)).

14.Βούλα: Να μην ασχολείσαι. Χάρη θα μου κάνεις.

15.Μηνάς: Με τα ρούχα σου τρώγεσαι, ε;

«Τελικά αποχωρεί, ενώ η Βούλα τοποθετεί το φάρμακο στο ποτήρι με το νερό. Φοράει τα γυαλιά και διαβάζει το φυλλάδιο από το φαρμακευτικό προϊόν». (0.16)

16.Βούλα: τι ψείρες είναι αυτές; Για ζωτικά τα γράφουν; ((διαβάζει το φυλλάδιο.))Κοίτα να δεις που είχε δίκιο ((τοποθετεί ακόμη ένα φάρμακο στο ποτήρι της και κοιτάζει να μην έγινε αντιληπτή από τον άντρα της.))

Μετά από λίγο σηκώνεται και κατευθύνεται στο σαλόνι. ((0.5))

17.Βούλα: Μηνά; Μηνά; ((τον αναζητά στο σπίτι.)) Θύμωσε. Ε, ξύδι. ((Στη συνέχεια, συμμαζεύει τα μαξιλάρια στο σαλόνι. Φτάνει και στην πολυθρόνα όπου βρίσκει τη σακούλα του φαρμακείου. Την επεξεργάζεται και παθαίνει σοκ με αυτά που βρίσκει μέσα. Ανακαλύπτει και κάποιες χειροπέδες)) (0.50) «Τα ύστερα του κόσμου».

((Σε επόμενη σκηνή, τα φώτα στο σπίτι είναι κλειστά μέχρι τη στιγμή που μπαίνει ο Μηνάς και τα ανάβει. Η Βούλα κάθεται με σταυρωμένα τα χέρια μέσα στα σκοτάδια.))

18.Μηνάς: Τι έγινε ρε Βούλα;

19.Βούλα: Καλώς τον και ας άργησε.

20.Μηνάς: Γιατί είσαι μέσα στα σκοτάδια;

21.Βούλα: Έλα ντε, γιατί; Προφανώς γιατί κοιμάμαι όρθια.

22.Μηνάς: Έγινε κάτι;

23.Βούλα: Εσύ θα μου πεις.

24.Μηνάς: Εγώ τι να σου πω;

((Η Βούλα κατευθύνεται στην τραπεζαρία όπου έχει βάλει πάνω όλα τα πράγματα που βρήκε.))

25.Μηνάς: Α, τα είδες;

26.Βούλα: Δεν τα έκρυψες και πολύ καλά.

27.Μηνάς: Γιατί να τα κρύψω;

28.Βούλα: Μηνά, που ήσουν όλη μέρα;

29.Μηνάς: Αλλάξαμε θέμα; Γι' αυτά δεν λέγαμε;

30.Βούλα: Φαντάζομαι σχετικό είναι το θέμα.

31.Μηνάς: Πού ήθελες να είμαι ρε γυναίκα; Στο καφεν- Βούλα;

Βούλα: Μηνά!

32.Μηνάς: Μη μου πεις ότι νομίζεις πως τα πήρα εγώ αυτά;

33.Βούλα: Εγώ πάντως δεν τα πήρα! Και μόνα τους δεν ήρθανε! Μηνά! Έχεις γκόμενα;

34.Μηνάς: Ε ναι λοιπόν, έχω γκόμενα.

35.Βούλα: Το παραδέχεσαι;

36.Μηνάς: Βεβαίως, βεβαίως. Έχω μία αλλά επειδή δεν μου κάθεται πολύ συχνά τη δένω με αυτές τις χειροπέδες για να μην μου φύγει και επειδή είμαι πολύ καρπερός, χρησιμοποιώ αυτά τα προφυλακτικά για να μην μείνει έγκυος και επειδή αυτό τώρα πως διάολο το λένε.. επειδή αυτό εδώ το χρησιμοποιώ για επιπλέον προστασία.

37.Βούλα: Αυτό είναι λάδι για ερωτικό μασάζ.

38.Μηνάς: Ναι, ε; Ωραία! Της κάνω και ερωτικό μασάζ.

39.Βούλα: Με δουλεύεις;

40.Μηνάς: Ε, βέβαια! Στο φαρμακείο μου τα δώσανε μωρέ, διαφημιστικά είναι.

41.Βούλα: Και αντί να τα δώσουν σε κανέναν νεότερο, εσένα βρήκανε;

42.Μηνάς: Αλλά; Έτσι για να δεις τι άντρα έχεις. Πάντως τώρα μεταξύ μας, μου τα δώσανε και ντράπηκα να τα δώσω πίσω. Χα...

Επεισόδιο 17 (λεπτά 0:55-1:31, 5:59-8:00, 11:48-13:26)

<https://www.youtube.com/watch?v=NFXeMBfpPp4&t=396s>

Βάσω και Χάρης

((Το νεαρό ζευγάρι βρίσκεται στην κουζίνα. Η γυναίκα ανοίγει τη βρύση αλλά δεν υπάρχει νερό))

1.Βάσω: Πώς το βλέπεις; Φτιάχνει;

2.Χάρης: Ε, φτιάχνει αλλά

3.Βάσω: Τι;

4.Χάρης: Εντάξει, θέλει δουλειά.

5.Βάσω: Ωραία, θα πάρω τον υδραυλικό.

6.Χάρης: Κάτσε ρε Βάσω, κάτσε ρε Βάσω, αμέσως να πάρεις τον υδραυλικό! Κι εμείς εδώ τι κάνουμε;

7.Βάσω: Εγώ δεν έχω ιδέα από νεροχύτες.

8.Χάρης: Για μένα λέω.

9.Βάσω: Έχεις εσύ ιδέα από νεροχύτες;

10.Χάρης: Άντρας είμαι Βασούλα, όλοι οι μασίφ άντρες σαν κι εμένα ξέρουμε από νεροχύτες.

11.Βάσω: Είστε σίγουροι;

12.Χάρης: Άκου λέει... αφού εμένα πιάνουν τα χέρια μου. Κάτσε να σου δείξω. Τώρα περίμενε.

13.Βάσω: Τι κάνεις;

((Ο Χάρης κατευθύνεται προς το μέρος της να την πιάσει και να τη φιλήσει. Η Βάσω γελάει.))

14.Χάρης: Αγάπη μου, κοριτσάκι μου.

((Σε επόμενη σκηνή βλέπουμε τον Χάρη να κοιτάει στον υπολογιστή πώς φτιάχνεται ένας νεροχύτης, ενώ κρατάει στα χέρια του και ένα κλειδί.))

15.Χάρης: Ναι, ναι, ναι.

((Όταν καταλαβαίνει πως ακούγεται η πόρτα στρέφεται πάλι στη βλάβη.))

16.Βάσω: Ήρθα αγαπούλα!

17.Χάρης: Εδώ, εδώ στην κουζίνα!

18.Βάσω: Καλά δεν θα πιστέψεις! ((κατευθύνεται στην κουζίνα.)) Αμάν μωρέ Χάρη! Ακόμα κάτω από τον νεροχύτη είσαι;

19.Χάρης: Όλη μέρα στα πατώματα και ακόμα τίποτα.

20.Βάσω: Ρε αγαπούλα μου μην παιδεύεσαι τζάμπα, να πάρω τον υδραυλικό;

21.Χάρης: ΟΧΙ ΛΕΜΕ, ΟΧΙ ΥΔΡΑΥΛΙΚΟ! ((απαντά με έντονο και νευριασμένο ύφος))

22.Βάσω: ΑΦΟΥ ΥΔΡΑΥΛΙΚΟ ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ! ((φωνάζει κι αυτή νευριασμένη))

23.Χάρης: Όχι δεν χρειαζόμαστε! Θα το φτιάξω εγώ! Αρκεί να βγάλω αυτό εδώ πέρα. Βάσω για φέρε μου πάνω από το τραπέζι τον μεγάλο τον κάβουρα.

((Η Βάσω κοιτά τα εργαλεία που είναι πάνω στο τραπέζι.))

24.Χάρης: Τον κάβουρα ρε Βάσω!

25.Βάσω: Ε, με τι μοιάζει;

26.Χάρης: Ο κάβουρας; Με δελφίνι! Γι' αυτό το λένε κάβουρα. Άστο. Αχ, βγήκε. Για κοίτα τώρα! (0.3)

((Η Βάσω κοιτά κάτω από το νεροχύτη που δουλεύει ο Χάρης.))

27.Χάρης: ΤΗ ΒΡΥΣΗ ΡΕ ΒΑΣΩ, ΤΗ ΒΡΥΣΗ ΑΝΟΙΞΕ! ΤΙ ΚΟΙΤΑΣ;

28.Βάσω: Ε δεν βγάζει νερό.

29.Χάρης: Και τι βγάζει;

- 30.Βάσω: Βότκα, να σου βάλω;
- 31.Χάρης: Γελάσαμε.... στο καλό.
- 32.Βάσω: Έλα βρε αγάπη μου μήπως να πάρω τώρα..
- 33.Χάρης: ΟΧΙ! ΜΗ... ΕΙΠΑΜΕ ΟΧΙ ΥΔΡΑΥΛΙΚΟ!
- 34.Βάσω: Όχι υδραυλικό. Να πάρω καλύτερα τον μπαμπά;
- 35.Χάρης: Τώρα αυτό για καλύτερο μου το λες;
- 36.Βάσω: Έλα βρε αγάπη μου, ο μπαμπάς είναι πάρα πολύ μεγάλος μάστορας, μπορεί να σου φτιάξει ό,τι θες. Πιάνουν πολύ τα χέρια του.
- 37.Χάρης: Και τα δικά μου πιάνουν.
- 38.Βάσω: ΝΑΙ, ΔΕΝ ΛΕΩ ΑΛΛΑ ΜΗΠΩΣ ΑΥΤΗ ΤΗ ΦΟΡΑ ΠΑΡΟΥΜΕ ΤΟΝ ΜΠΑΜΠΑ ΚΙ ΑΛΛΗ ΦΟΡΑ...
- 39.Χάρης: ΟΧΙ! ΟΥΤΕ ΤΟΝ ΜΠΑΜΠΑ ΣΟΥ, ΟΥΤΕ ΥΔΡΑΥΛΙΚΟ! ΛΟΙΠΟΝ, ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ Ο ΑΝΤΡΑΣ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ ΚΑΙ ΘΑ ΤΟ ΦΤΙΑΞΩ ΕΓΩ ΤΩΡΑ ΑΜΕΣΩΣ!
- ((Η Βάσω αποχωρεί από την κουζίνα ενώ ταυτόχρονα κλείνει και την πόρτα. Ο Χάρης προσπαθεί να διορθώσει τη βλάβη στον νεροχύτη)).
- ((Στην τελευταία σκηνή, βλέπουμε τη Βάσω να έχει ξαπλώσει πάνω στο τραπέζι της κουζίνας και το Χάρη για ακόμη μια φορά να παλεύει να διορθώσει το νεροχύτη)).
- 40.Χάρης: Βάσω, άνοιξε λίγο τη βρύση. ((Η Βάσω δεν ακούει και ταρακουνάει το πόδι του στο τραπέζι για να την ξυπνήσει)) Ε, Βάσω, την βρύση.
- ((Η Βάσω καθώς πηγαίνει να ανοίξει τη βρύση, τον πατάει καταλάθος από τη νύστα που έχει.))
- 41.Χάρης: Ε! Ε!
- 42.Βάσω: Τίποτα. Πάλι!
- 43.Χάρης: Νομίζω δεν μπορώ να το φτιάξω.
- 44.Βάσω: Έλα, γιατί το λες αυτό;
- 45.Χάρης: Με κοροϊδεύεις;

- 46.Βάσω: Ε μωρέ Χάρη μου, παιδεύεσαι όλη μέρα και δεν έχεις καταφέρει τίποτα. Παράτα τα πια.
- 47.Χάρης: Μα είμαι άντρας!
- 48.Βάσω: Μα καμία αμφιβολία.
- 49.Χάρης: Και σαν άντρας πρέπει να φτιάξω τον νεροχύτη.
- 50.Βάσω: Δηλαδή θα μείνουμε άλλη μια μέρα χωρίς νερό στην κουζίνα μας, επειδή εσύ θέλεις να επιβεβαιώσεις τη θεωρία σου ότι όλοι οι άντρες είναι καλοί στα μαστορέματα. ((πιάνει το κεφάλι της)).
- 51.Χάρης: Δεν είναι θεωρία. Είναι γραμμένο στο DNA μας από τότε που οι πρωτόγονοι έφτιαχναν εργαλεία.
- 52.Βάσω: Ναι αλλά στο μεταξύ εξελίχθηκε λίγο ο κόσμος Χαρούλη και δεν μπορούν όλοι οι άντρες να είναι μάστορες.
- 53.Χάρης: Τα άλφα male μπορούν.
- 54.Βάσω: ΩΡΑΙΑ! ΤΟΤΕ ΜΠΟΡΕΙ ΕΣΥ ΝΑ ΜΗΝ ΕΙΣΑΙ ΑΛΦΑ ΜΑΛΕ!
- 55.Χάρης: Βαριά κουβέντα ξεστόμισες Βάσω Στεργίου.
- 56.Βάσω: Την παίρνω πίσω αν με αφήσεις κι εσύ να πάρω....
- 57.Χάρης: Μην τολμήσεις να πεις τον μπαμπά σου, θα σκοτωθούμε...
- 58.Βάσω: Τον υδραυλικό.
- 59.Χάρης: Αφού δεν μπορώ να το φτιάξω εγώ , δεν νομίζω να υπάρχει άνθρωπος που μπορεί να το φτιάξει. Είναι πολύ μεγάλη η ζημιά και μπορεί να μην θέλει υδραυλικό. Μπορεί να θέλει....
- 60.Βάσω: Παπά..
- 61.Χάρης: Τι να τον κάνουμε τον παπά ρε Βάσω; Να διαβάσει το νεροχύτη;
- 62.Βάσω: Προαιρετικά..κυρίως θέλω να διαβάσει εσένα που περιμένεις από έναν νεροχύτη να σου πει το πόσο άντρας είσαι!